

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΛΘ'

ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ — ΤΗΛ. 72.18.308

1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1990

ΑΡΙΘ. 16

— ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ —

Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ὁ ὅσιος Νεῖλος ὁ ἀσκητής. — Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Μηνύματα Τριφιδίου. — Μητροπ. Σισανίου Ἀντωνίου, Σύντομος ἱστορική ἀνασκόπησις τοῦ θεσμοῦ τῆς ἰδιοκτησίας... — Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου, Μνήμη εὐλαβικοῦ ἐφημερίου. — Ἀρχιμ. Δανιήλ Ε. Σάπικα, Ἡ Καθολικότης τῆς Ἐκκλησίας. — Ἀρχιμ. Εὐθ. Ἐλ. Ἐλευθεριάδου, Ἡ ἀχειροποίητος εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ. — Διακ. Ἰακώβου Καραμούζη, Τὸ μαρτυρικὸ ἦθος τῶν Ἀγίων. — π. Ἀντ. Ἀλεβιζοπούλου, Ἡ ἀντιαιρετικὴ ποιμαντικὴ τῆς Ἐκκλησίας. — Φς, Τὸ βιβλίον. — Ἐπίκαιρα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ἀθήναι, Ἰασιῶν 1 — Τηλ.
72.10.734 ● Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Ἰωάννης
Μιχαήλ, Ἀριστοτέλους 179,
112 51 Ἀθήναι.

Ο ΟΣΙΟΣ ΝΕΙΛΟΣ Ο ΑΣΚΗΤΗΣ

Τὴν 12η Νοεμβρίου ἡ Ἐκκλησία μας ἐορτάζει τὴν μνήμην τοῦ ὁσίου Νεῖλου τοῦ ἀσκητοῦ. Συμφώνως πρὸς τὰ ὑπάρχοντα βιογραφικὰ στοιχεῖα καὶ τὶς πληροφορίες, πὺν παρέχει ὁ Νικηφόρος Κάλλιστος, ἦταν ἀνώτερος ἀξιωματοῦχος στὴν αὐτοκρατορικὴ αὐλὴ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πιθανῶς ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Β' (408 - 450). Αὐτὸ συνετέλεσε σὺν τὰ θεωρηθῇ, δι καταγόταν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἐνῶ οἱ ἔρευνες καὶ τὰ ἀξιόλογα σχετικὰ δημοσιεύματα τοῦ Κ. Heussi καθιστοῦν πολὺ πιθανώτερον τὴν ἐκδοχὴ, δι καταγόταν ἀπὸ τὴν Ἀγκυρὰ. Φαίνεται δι νέος σπούδασε στὴν Κωνσταντινούπολι καὶ δι ἐκεῖ θαύμαζε Ἰωάννη τὸν Χρυσόστομο, τὸν ὁποῖο ἀργότερα σὺν ἐπιστολὰς του χαρακτηρίζε «παντὸς τοῦ κόσμου φωστῆρα» καὶ «στύλον τῆς Ἐκκλησίας».

Ἦταν ἔργαμος καὶ πατέρας δύο τέκνων, ἀλλὰ συμφώνησε μὲ τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας του νὰ ἀσπασθοῦν ὅλοι τὸν μοναχικὸ βίον. Ἐνῶ ἡ σύζυγος καὶ ἡ κόρη του κατέφυγαν πρὸς ἄσκησιν στὴν Αἴγυπτον, ὁ Νεῖλος μὲ τὸν υἱὸν του Θεόδουλον μετέβησαν σὺν Σινά. Γι' αὐτὸ ἀπὸ μερικὸν χαρακτηρίζεται ὡς Σιναίτης. Ὁτιανὸν θάρραρον ἔκαμαν λησιρικὴ ἐπιδρομὴ σὺν θεοδάδιστο ὄρῳ, ὁ υἱὸς του συνελήφθη, ἐνῶ αὐτὸς κατώρθωσε νὰ ξεφύγῃ. Μετὰ πολλὰς περιπέτειες συναντήθηκαν πάλι πατέρας καὶ υἱός. Στὴ συνέχεια ὁ Νεῖλος ἔγινε ἡγούμενος μοναστηρίου στὴν Ἀγκυρὰ. Διέπρεπεν ὡς περιζήτητος πνευματικὸς πατέρας, ὅπως ἀποδεικνύει ἡ ἐκτεταμένη ἀλληλογραφία του. Ὁ εἰρηνικὸς θάνατός του ἔγινε περὶ τὸ 430. Ἐλαβε τὴ χάρι νὰ εἶναι μωροβλήτης.

Ἀνάμεσα σὺν πολλὰ θαντοστόχαστα ἀσκητικὰ ἔργα, πὺν ἔγραψε, διακρίνονται ὁ «Λόγος ἀσκητικὸς» καὶ «Λόγος περὶ ἀκημοσύνης» (Migne Ἐ.Π. 79, 720-809 καὶ 968-1060). Ἐνεκα τῆς μεγάλης φήμης του ἀπεδόθησαν σ' αὐτὸν ἐσφαλμένως καὶ μερικὰ ἔργα πὺν ἐγράψαν ἀπὸ ἄλλους, π.χ. ἀπὸ τὸν Εὐάγριο Ποντικό. Οἱ ἑκατοντάδες τῶν ἐπιστολῶν του, πολλὰς ἀπὸ τὶς ὁποῖες εἶναι πολὺ ἐνύοντες, διακρίνονται γιὰ τὴν σαφὴ καὶ χρησὶ τῆς Ἀγίας Γραφῆς, γιὰ τὴν γνώση ἀρχαιοτέρων συγγραμμάτων, τοὺς ὁποῖους χρησιμοποιεῖ, γιὰ τὴν ἀσκητικὴ ἐνσέβεια καὶ σοφία του καὶ γιὰ τὴν συμβουλευτικὴν του ἰκανότητα. Κατὰ τὸν Καθηγητὴ Γεώργιο Μπεμπῆ, ὁ ὅσιος Νεῖλος θεωρεῖται «εἰς τῶν διαπρεπεστέρων ἀσκητικῶν Πατέρων, δι' ὧν ἐξεφράσθη καὶ διευκρινήθη ἡ μυστικὴ καὶ ἀσκητικὴ θεολογία τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας».

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΤΡΙΩΔΙΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΤΩΝ ΚΥΡΙΑΚΩΝ ΤΟΥ ΤΡΙΩΔΙΟΥ

Β' ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΚΑΤΑΝΥΚΤΙΚΟΥΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥΣ ΤΗΣ Μ. ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗΣ*

ΣΕΙΡΑ ΤΡΙΤΗ

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν
κ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

5. ΤΗΣ Δ' ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΩΝ ΝΗΣΤΕΙΩΝ (ἐσπέρας) ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΚΑΙ ΝΗΣΤΕΙΑ

«Τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ δύναται ἐξελε-
θεῖν εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ».

Ἡ σημερινή περικοπή τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου ἔρχε-
ται νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν σπουδὴν τῶν πνευματικῶν μας
ὅπλων, περὶ τῶν ὁποίων ὁμιλοῦμεν εἰς τὴν σειρὰν αὐ-
τὴν τῶν κηρυγμάτων. Ὁ Κύριος, λύων τὴν ἀπορίαν
τῶν μαθητῶν Του, διατί αὐτοὶ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐκ-
βάλουν τὸ δαιμόνιον ἀπὸ τοῦ δαιμονιζόμενου παιδὶ, τοὺς
ἐξηγεῖ· «τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ
δύναται ἐξελεθεῖν, εἰ μὴ ἐν προσ-
ευχῇ καὶ νηστείᾳ». Τοὺς δίδει δηλαδὴ
νὰ ἐννοήσουν ὅτι τὰ δύο αὐτὰ πνευματικὰ ὅπλα, ἡ προσ-
ευχὴ καὶ ἡ νηστεία, τοὺς ἦσαν ἀπαραίτητα διὰ τὴν
ἀντιμετώπισιν τῆς σοδαρᾶς ἐκείνης καταστάσεως, εἰς
τὴν ὁποίαν εὗρίσκειτο τὸ δυστυχισμένο παιδί. Ἀλλὰ ἂς
ἐμβαθύνωμεν εἰς τὴν ἀπάντησιν αὐτὴν τοῦ Κυρίου καὶ
ἂς μελετήσωμεν τὰ νοήματα, τὰ ὁποῖα ἐξ αὐτῆς πη-
γάζουν.

* * *

«Τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ δύ-
ναται ἐξελεθεῖν». Διὰ ποῖον γένος ὁμιλεῖ;
Εἶναι σαφές ὅτι διὰ τὸ γένος τῶν δαιμόνων, καὶ εἰδι-
κώτερα διὰ τὸ δαιμόνιον ποὺ κατεῖχε τὸ ταλαίπωρον
ἐκεῖνο παιδί. Ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, πρῶτον, ὅτι ἀπὸ
πολὺ μικρᾶς ἡλικίας, «παιδί ὅθον», τὸ παιδί
ἐκεῖνο ἐκυριαρχεῖτο ἀπὸ τοῦ δαιμόνιου, καὶ δεύτερον
τὰς σπαρακτικὰς κρίσεις αἱ ὁποῖαι κατελάμβανον τὸ
παιδί τὴν ὥραν τῆς δαιμονικῆς ἐφόδου, θὰ ἀντιληφθῶ-
μεν ὅτι ἐπρόκειτο περὶ μιᾶς δυσκόλου περιπτώσεως,
ἀφ' ἑνὸς διότι ἦτο ἡ κατὰστατος χρονία καὶ ἀφ' ἑτέρου

ὁξεῖα καὶ ἔντονος. Ὁ Κύριος λοιπόν, ἐξηγῶν, γιατί δὲν
ἠδυνήθησαν οἱ μαθηταὶ Του νὰ ἐκβάλουν τὸ δαιμόνιον,
τοὺς ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν εἰς τὴν διπλὴν ὄψιν τῆς σο-
δαρᾶς ἐκείνης περιπτώσεως.

Ἀλλὰ καὶ κάθε χριστιανὸς πρέπει νὰ προσέξῃ ἰδι-
αιτέρως τὸ γεγονός, ὅτι ὠρισμένες κακίαι, ἀδυναμίες
καὶ ἁμαρτίαι ἐν γένει, ἐμφανίζονται μὲ τὰς δύο αὐτὰς
ὄψεις, εἴτε ὡς χρόνιαι (μακροχρόνιαι) καταστάσεις,
εἴτε μὲ ἔντονας ἐκδηλώσεις. Καὶ θεαίως αὐταὶ αἱ δύο
καταστάσεις εἶναι αἱ ἰσοδυνάμεις. Τί συμβουλεύει λοι-
πὸν περὶ αὐτῶν ὁ Κύριος; Ὑποδεικνύει τὴν ἀνάγκην
τῆς χρησιμοποίησεως, ὡς ὅπλων πνευματικῶν, τῆς προσ-
ευχῆς καὶ τῆς νηστείας.

Σημειώσατε ὅτι, εἰς τοὺς μαθητάς Του εἶχε δώσει
ὁ Κύριος ἐξουσίαν καὶ δύναμιν θαυματουργικὴν. Ἐπο-
μένως ἐκεῖνοι, εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν αὐτῆς τῆς σοδα-
ρᾶς καταστάσεως, διέθετον ἐξακριβητὴν πανοπλίαν καὶ
ὑπεροπλίαν. Ἐν τούτοις ὅμως, ἂν καὶ εἶχαν τοιαῦτα
χαρίσματα, μὲ τὰ ὁποῖα τοὺς εἶχεν ἐφοδιάσει ὁ Κύριος,
δὲν κατώρθωσαν νὰ θεραπεύσουν τὸ πάσχον ἐκεῖνο παι-
δί, διότι τοὺς ἔλειπεν ἡ πλαισίωσις τῶν θείων χαρι-
σμάτων ἀπὸ τὰ ἀπαραίτητα προσωπικά των ὅπλα· τὴν
προσευχὴν καὶ τὴν νηστείαν. Τὰ χαρίσματα δὲν ἦσαν
δικὰ τους. Ἡ θαυματουργικὴ δύναμις ἦτο δύναμις Θεοῦ.
Εἰς αὐτοὺς ὑπῆρχε μόνον ἡ δυνατότης νὰ ἐπικαλοῦν-
ται ἀποτελεσματικῶς τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐπέμβασιν
τοῦ Θεοῦ. Ὅμως ἐὰν ἄφιναν τὸν ἑαυτὸν τοὺς πνευμα-
τικῶς ἀσπλιν, ἔστω καὶ ἐπ' ὀλίγον, καὶ ἤρκοοντο, εἰς
τυχούσας εὐκαιρίας, νὰ ἐπιστρατεύουν τὰ θαυματουργι-
κά των χαρίσματα, δὲν θὰ ἔφερον ἀποτέλεσμα. Διότι
καὶ μὲν τοῦ Θεοῦ ἡ δύναμις καὶ ἡ ἐπέμβασις τὰ πάντα
δύναται, ὅμως ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι εἶχαν λάβει τὸ χάρισμα
νὰ ἐπικαλοῦνται ἀποτελεσματικῶς τὴν θεῖαν δύναμιν,
ἔπρεπε νὰ τὸ καλλιέργουν συνεχῶς, ὥστε εἰς πάσαν
στιγμὴν νὰ εὕρισκωνται εἰς ἐτοιμότητα, καὶ νὰ εἶναι

τά κατάλληλα ὄργανα μὲ τὰ ὅποια ὁ Θεὸς θὰ ἐπενεργήσῃ.

Ἄς μεταφέρωμεν τώρα τὴν περίπτωσιν αὐτὴν εἰς τοὺς ἑαυτοὺς μας. Ὡς χριστιανοὶ ἔχομεν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ στήριγμα καὶ προστασίαν μας. Προσευχόμεθα, κοινωνοῦμεν τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων καὶ ἐπικαλούμεθα τὴν θείαν χάριν ὡς πονητικὴν δύναμιν εἰς τοὺς ἀγῶνάς μας, τὸν βιωτικὸν καὶ τὸν πνευματικόν. Διὰ τὴν ἐν τούτοις πολλὰς φορὰς νικώμεθα, πίπτομεν καὶ δὲν κατορθώνομεν νὰ ὑποτάξωμεν τὰς ἀδυναμίας μας καὶ νὰ ὑπερνικήσωμεν τὰς ἀμαρτίας μας; Διότι ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ τὴν ὁποίαν λαμβάνομεν διὰ τῶν ἀγιαστικῶν μέσων πλασιζόνηται μὲ τὴν ἀγωνιστικὴν προσπάθειαν ποὺ πρέπει νὰ χαρακτηρίζῃ κάθε καλλιεργημένην χριστιανικὴν προσωπικότητα. Ὁ Θεὸς δὲν ἀρέσκεται νὰ ἐνεργῇ μονομερῶς· ἀλλὰ θέλει νὰ συμβάλλῃ καὶ ὁ ἀνθρώπινος παράγων, (ἐλάχιστα βέβαια, διότι ἐλάχιστη εἶναι τοῦ ἀνθρώπου ἡ συμβολὴ ἐμπρὸς εἰς τὴν θείαν ἐπέμβασιν), ὅμως εἶναι ἀπαραίτητον ὁ χριστιανὸς νὰ εἶναι ἀνθρώπος προσευχῆς καὶ ἐν γένει πνευματικὰ ἐξησκημένος ἀνθρώπος· καὶ τότε, μὲ τὴν ἀπομόρφωσιν τῆς προσευχῆς καὶ μὲ τὴν πνευματικὴν του ἀσκήσιν ὁ πιστὸς ἐπικαλεῖται ἀποτελεσματικώτερα τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ θὰ μᾶς τρέφῃ καὶ θὰ μᾶς ζωογονῇ διὰ τῶν ἀγιαστικῶν μυστηρίων. Χρειαζέται ὅμως νὰ εἴμεθα ἄνθρωποι προσευχῆς καὶ πνευματικῆς κατάρτισεως καὶ ἀσκήσεως.

* * *

Ἡ δευτέρα λέξις, τὴν ὁποίαν ἐχρησιμοποίησεν ὁ Κύριος εἰς τὴν φράσιν· «ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ» ἔχει ἀκριβῶς τὴν ἑννοίαν μιᾶς γενικωτέρας ἀσκητικότητος. Δὲν ἐντοπίζεται εἰς τὴν νηστείαν τῶν τροφῶν. Βεβαίως καὶ ἐκεῖνη ἐπιβάλλεται, διὰ νὰ «ὑποπιᾶζωμεν καὶ δουλαγωγῶμεν τὸ σῶμα» (Α' Κορ. 9,27), ἀρνούμενοι εἰς τὸν ἑαυτὸν μας κάτι θεμιτόν, διὰ νὰ μποροῦμε νὰ τοῦ ἀρνηθῶμε, ὅταν χρειασθῇ, κάτι ἄλλο τὸ ὁποῖον εἶναι ἀπηγορευμένον. Ἐάν, χριστιανέ μου, δὲν ἐξασκηθῇς εἰς τὰ μικρά, μὴ φαντασθῇς ὅτι θὰ εἶσαι ἱκανὸς νὰ ἀντιμετωπίσῃς τὰ μεγάλα. Ἐξαίρεσις εἶναι ἡ ἀλματώδης πρόοδος. Συνήθως ἀναβαίνομεν μίαν πρὸς μίαν τὰς βαθμίδας τῆς κλίμακος τῶν ἀρετῶν, μὲ συνεχῆ προσπάθειαν. Διὰ τοῦτο εἶναι ἀπαραίτητον νὰ συνηθίσωμεν νὰ μὴ χαριζώμεθα εἰς τὰς ὁρέξεις καὶ ἐπιθυμίας μας, ἀλλὰ νὰ περιορίζωμεν τὸν ἑαυτὸν μας, νὰ τὸν χαλινάγοῦμεν καὶ νὰ μὴ τοῦ δίδωμεν ὅλα ὅσα μᾶς ζητεῖ, (ἀκόμη καὶ πράγματα ἐπιτρεπόμενα), διὰ νὰ τὸν ἐξασκῶμεν εἰς τὴν ἠθικὴν πειθαρχίαν, διὰ νὰ ἔχωμεν τὴν δύναμιν νὰ τοῦ ἀρνηθῶμεν ἐν συνεχείᾳ ἀποφασιστικῶς κάτι ἐφάμαρτον.

Εἶπεν ὁ Κύριος ὅτι «ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ καὶ ἐν πολλῷ πιστὸς ἐστί» (Λουκ. 16,10). Καὶ ὅταν ἐξήγγειλε τὴν ἀμοιβὴν τῶν πιστῶν δούλων οἱ ὁποῖοι διεχειρίσθησαν καλῶς τὰ τάλαντα, εἶπεν· «ὦ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ! ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σὲ καταστήσω». Πράγματι ὁ Θεὸς δοκιμάζει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὰ ὀλίγα. Καὶ ὅταν δώσωμεν καλὰς ἐξετάσεις εἰς τὰ μικρά, τότε κρινόμεθα ἄξιοι νὰ ἀντιμετωπίσωμεν καὶ τὰ μεγάλα ἀποτελεσματικῶς.

Αὐτὰ λοιπὸν εἶναι τὰ διδάγματα ἐκ τῆς ἀπαντήσεως τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς μαθητάς Του· «τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ δύνάται ἐξελεθεῖν εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ». Ἄς κρατήσωμεν ἐπομένως τὸ συμπέρασμα ὅτι· ἀμαρτωλὲς καταστάσεις μακροχρόνιες, ἀφ' ἑνός, καὶ ἔντονοι καὶ ἀκατάσχετοι, ἀφ' ἑτέρου, διὰ νὰ ὑπερνικήθωμεν, χρειάζονται πρωτίστως τὴν ἐπέμβασιν τῆς θείας χάριτος, ἀλλὰ καὶ ἀπομόρφωσιν πνευματικὴν καὶ ἀσκητικὴν, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ἐγκλιματισθῇ ὁ χριστιανὸς διὰ τῆς πειθαρχήσεως καὶ πνευματικῆς ἐκγυμνάσεως τοῦ ἑαυτοῦ του. Αὐτὰ δὲ τὰ διδάγματα, ἃς μὴ ἔχουν δι' ἡμᾶς μόνον θεωρητικὴν σημασίαν, ἀλλὰ καὶ ἐμπρακτον συνέχειαν, διὰ νὰ εἶναι βεβαία ἡ πνευματικὴ μας πρόοδος, διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου. Ἀμήν.

6. Τῆ Ε΄ ΚΥΡΙΑΚῃ ΤΩΝ ΝΗΣΤΕΙΩΝ (ἐσπέρας)

NOMIZOMENA ΟΠΛΑ

«Οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν» (Μάρκ. 10,42).

Ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Ἰωάννης, οἱ υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου, ζητοῦν ἀπὸ τὸν Κύριον, καθὼς ἠκούσαμεν ἐκ τοῦ σημερινοῦ εὐαγγελικοῦ ἀναγνώσματος, νὰ τοὺς τιμῇ μὲ τὸ προνόμιον νὰ καθίσουν ὁ ἕνας ἐκ δεξιῶν Του καὶ ὁ ἄλλος ἐξ ἀριστερῶν, ὅταν θὰ ἔλθῃ «ἐν τῇ δόξῃ Του».

Ἡ ἀπάντησις ὅμως τοῦ Κυρίου «οὐκ οἶδατε τί αἰτεῖσθε» διδάσκει πολλὰ. Καὶ μεταξὺ ἄλλων διδάσκει ὅτι τὰ ἐπιδιωκόμενα καὶ χαριστικῶς ἀποκτώμενα προνόμια δὲν προσθέτουν πραγματικὴν ἀξίαν καὶ δύναμιν· οὔτε ἀποτελοῦν ὑπεροχικὰ ὅπλα διὰ τὴν ἠθικὴν καὶ κοινωνικὴν καταξίωσιν τῶν ἀνθρώπων — ὅπως θὰ ἐξηγήσῃ ἡ παροῦσα ὁμιλία.

1. «Τὰ ὀπλὰ τῆς στρατείας ἡμῶν», τὰ ὄντως «δυνατὰ τῷ Θεῷ» διὰ τὴν ἄλυσιν τῶν ὀχυρῶν ποὺ κατέχουν οἱ «κοσμοκράτορες... τοῦ αἰῶνος τούτου» (Ἐφεσ. 6,12) εἶναι ἄλλα.

Και τὰ παρουσιάσαμεν εἰς τὰς προηγουμένας ὁμιλίας.

Υπάρχει ἐν τούτοις εἰς πολλοὺς ἡ ἀντίληψις ὅτι ὅποιος κατέχει κάποιον «πόστον» ἐξουσίας καὶ ἐπιρροῆς, ἢ διαθέτει κάποιαν προβολὴν ἢ καὶ ἐπιβολὴν εἰς τοὺς ἄλλους, αὐτὸς εἶναι ὁ δυνατὸς καὶ ἱκανὸς καὶ ἐπιτυχημένος εἰς τὴν ζωὴν καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν. Καὶ τὸν μακαρίζουν καὶ τὸν ζηλεύουν πολλοί, διότι μὲ αὐτὰ τὰ ὅπλα εἶναι δῆθεν ἀσφαλὴς καὶ πανευτυχής.

Ἄλλ' ὁ Χριστὸς ἔχει διατυπώσει, διὰ τὰ νομιζόμενα αὐτὰ ὅπλα τῶν κοσμικῶν πρωτείων καὶ τίτλων, διαφορετικὴν «θέσιν» εἰς τὸ Εὐαγγέλιόν Του. Τὸν ἠκούσαμεν σήμερον νὰ λέγῃ σχετικῶς ὅτι: «Οἱ δοκῶντες ἄρχεῖν τῶν ἐθνῶν κατὰ κυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλους αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν».

Ἡθέλησε νὰ προσγειώσῃ τοὺς μαθητάς Του. Καὶ νὰ διορθώσῃ τὴν σκέψιν καὶ τὴν νοσηρότητα τοῦ Ἰακώβου καὶ τοῦ Ἰωάννου, ἀλλὰ καὶ τῶν λοιπῶν «δέκα (οἵτινες) ἤρξαντο ἀγανακτεῖν περὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου», διὰ τὴν προσιεμένη ἀπαίτησιν τῶν δύο τούτων ποὺ ἐζητήσαν νὰ ἔχουν τὴν πρωτοκαθεδρίαν πλησίον Του. Δὲν τοὺς θέλει νὰ σκέπτονται κοσμικά, ἐγωϊστικά, οὕτως εἰπεῖν συμφεροντολογικά. Ἀναφερόμενος δὲ γενικώτερα εἰς τοὺς ἔχοντας ἀξιώματα καὶ ἐξουσίας ἐπισημαίνει ὅτι συνήθως δὲν κάνουν καλὴν χρῆσιν, ἀλλὰ κατὰχρησιν, τοῦ ἀξιώματος καὶ τῆς ἐξουσίας — ἐξ οὗ καὶ τοὺς διαμφοισθεῖ τὴν ἀνωτερότητα καὶ τὴν ἀρχοντιά.

Μὲ τὴν χαρακτηριστικὴν ἔκφρασιν «οἱ δοκῶντες ἄρχεῖν...» θέλει νὰ εἴπῃ ὅτι θεωροῦνται ὥσως, καὶ νομίζονται, ἀλλὰ δὲν εἶναι πραγματικοὶ ἡγέται· καὶ ἄρχοντες αὐτοὶ ποὺ ἔχουν τὰ ἀξιώματα καὶ τὰ μέσα, ὅχι διὰ νὰ ἐξυπηρετοῦν, ἀλλὰ διὰ νὰ αὐθαίρετοῦν καὶ ἐκμεταλλεύωνται καὶ ἀδικοῦν τοὺς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν των. Καὶ ὅτι πρέπει πρωτίστως νὰ εἶναι κανεῖς ἀνώτερος ἄνθρωπος, μὲ ἦθος καὶ εὐγένειαν καὶ ἀνθρωπιστικὰς ἀρχάς, καὶ ὅστερα νὰ γίνῃ φορεὺς ἀξιώματος καὶ ἐξουσίας. Δὲν δίδει ἀξίαν τὸ ἀξίωμα καὶ ἡ ἐξουσία εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ἄλλ' ἡ ἀνθρωπίνη προσωπικότης — μὲ τὸ χριστιανικὸν τῆς ἡθικῆς καὶ τὰς ἡθικὰς ἀρχάς τῆς — θὰ τιμήσῃ τὴν θέσιν καὶ τὸ ἀξίωμα ποὺ κατέχει. Καὶ ἡ δύναμις καὶ τὸ κύρος πρέπει νὰ συνδένωνται μὲ τὸν ψυχικόν μας πλοῦτον καὶ τοὺς θησαυροὺς τῆς ἐν Χριστῷ ἀναγεννημένης καρδίας μας. «Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος — εἶπεν ὁ Κύριος — ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ ἀγαθόν, καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ πονηρόν· ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ» (Λουκ. 6, 45). Καὶ ἐδῶ ἀκριδῶς ἔγκειται ἡ ἀξία καὶ ἡ ἀνάγκη

τῆς κατὰ Χριστὸν μορφώσεως τῆς προσωπικότητος, καὶ δὴ τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, ἐν μέσῳ «γενεᾶς ἀπίστου καὶ διεστραμμένης» (Ματθ. 17, 17).

2. Ἡ βασιλεία τοῦ Χριστοῦ εἶναι διαφορετικῆς τάξεως κοινωνία. Εἰς αὐτὴν δὲν εἶχαν θέσιν ἡ φιλαυτία καὶ ἡ φιλοδοξία καὶ κυρίως ἡ ἰδιοτελής ἐκμετάλλευσις τοῦ πλησίον, ὅπως οἱ λεγόμενοι «μεγάλους» — κατὰ τὴν κοσμικὴν ἀντίληψιν — «κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν».

Ἐνὰ δὲ καὶ μόνον προσὸν εἶναι τὸ ὑπέροχον καὶ πρωταρχικόν. Τὸ προσὸν τῆς ἀγάπης, ἐκδηλούμενον ἐμπράκτως μὲ τὴν πρόθυμον καὶ ἀγνήν διάθεσιν τῆς ἐξυπηρετήσεως τῶν ἄλλων.

«Ἀλλήλων τὰ ὅρα βασιλεύετε» (Γαλ. 6, 2), εἶπεν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Καὶ «ὀφείλομεν ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βασιλεύειν, καὶ μὴ ἑαυτοῖς ἀρέσκειν. ἕκαστος γὰρ ἡμῶν τῷ πλησίον ἀρεσκέτω εἰς τὸ ἀγαθὸν πρὸς οἰκοδομήν» (Ρωμ. 15, 1-2).

«Ὁ ἀσθενὼν ἀδελφός», ὁ ἀδύνατος, ὁ πάσχων, ὁ στερούμενος καὶ ὑποφέρων, πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν θέσιν τοῦ εἰς τὴν καρδίαν μας. Καὶ νὰ γνωρίζῃ ἐμπράκτως τὸ ἐνδιαφέρον μας. Καὶ τὴν συμπαραστάσιν μας, πρὸς δύο κυρίως κατευθύνσεις: «πρὸς τὸ ἀγαθόν» — πάντοτε διὰ τὸ καλόν του, τὸ ὄντως καλὸν καὶ θεάρεστον ἐν γένει· καὶ «πρὸς οἰκοδομήν»· πρὸς ὠφέλειαν πνευματικὴν αὐτοῦ καὶ τοῦ εὐρυτέρου κύκλου ἐν μέσῳ τοῦ ὁποίου ζῶμεν καὶ ἐργαζόμεθα.

3. Αὐτὸ τὸ χρέος τῆς ἀγάπης εἶναι ὅπλιον δυνατόν εἰς χεῖρας τοῦ ἀληθινοῦ χριστιανοῦ, διὰ νὰ ἐπιδρᾷ εὐεργετικῶς εἰς τὸ περιβάλλον του καὶ διὰ νὰ γίνεταί ὄργανον τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν προσέλευσιν πολλῶν εἰς Χριστόν, ἀκόμη καὶ ἐκείνων «οἵτινες ἀπειθοῦσι τῷ λόγῳ» καὶ εἶναι πολὺ πιθανώτερον ὅτι «ἄνευ λόγου κερδηθήσονται» (Α' Πέτρ. 3, 1) μὲ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐξ ἀγνῆς διαθέσεως, καὶ δὴ καὶ ἀνεκτικότητος — πρὸς αὐτοὺς φιλικότητα καὶ ἐξυπηρετήσιν τῶν αἰτημάτων καὶ ἀναγκῶν — ἐνίοτε καὶ ἀπααιτήσέων των.

Ἀλλεπάλληλοι δὲ εἶναι αἱ προτροπαὶ καὶ συστάσεις τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, πρὸς ἐφαρμογὴν αὐτοῦ τοῦ τρόπου, αὐτῆς τῆς μεθόδου καὶ, ὡς προτιμάτε, αὐτοῦ τοῦ ὅπλου, πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ἀνθρώπων τοῦ περιβάλλοντός μας, μάλιστα δὲ τῶν νέων, τῶν παιδιῶν μας, καὶ ἐν γένει τῶν ἀπροθύμων καὶ δυστρόπων καὶ τῶν ἐπιφυλακτικῶν ἢ ἀντιδραστικῶν εἰς τὰ μηνύματα τῆς πίστεως καὶ τῆς κατὰ Χριστὸν ἀγωγῆς καὶ ταπεινότητος.

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ *

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σισσανίου
καὶ Σιατίστῃς κ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Ὁ αὐτὸς Ἅγιος Πατὴρ εἰς τὸν ὡσαύτως περίφημον «Περὶ Πλεονεξίας» Λόγον αὐτοῦ ταλανίζει τοὺς πλούσιους, διότι δὲν διαθέτουν μέρος ἐκ τῶν ἀφθόνων αὐτῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν διὰ τὴν θεραπείαν τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων ἀναγκῶν τῶν πτωχῶν. Ἴδου πῶς ἐκφράζεται ὁ εἰρημένος Πατὴρ διὰ τὸν ἀδιάφορον πλούσιον: «Ἄθλιε καὶ ταλαίπωρε, πόσους δύναται εἰς σου δακτύλιος χρῆδων ἀπολῦσαι! πόσους οἴκους καταπίπτοντας ἀνορθῶσαι! Μία σου κιβωτὸς τῶν ἱματίων δύναται ὅλον ὀλόκληρον ῥιγοῦντα περιβαλεῖν ἄλλ' ὑπομένεις ἄπρακτον ἀποπέμψαι τὸν πένητα, μὴ φοβούμενος τὸ δίκαιον τῆς ἀντιδόσεως τοῦ κριτοῦ. Οὐκ ἠλέησας, οὐκ ἐλεηθήσῃ οὐκ ἤνοιξας τὴν οἰκίαν, ἀποπεμφθήσῃ τῆς βασιλείας οὐκ ἔδωκας τὸν ἄρτον, οὐ λήψῃ τὴν αἰώνιον ζωήν»²¹⁷. Δρυμύτατον ἔλεγχον ὁ φιланθρωπότητος ἀσκητῆς Ἐπίσκοπος τῆς Καισαρείας ἐξαπολύει κατὰ τῶν ἀδίκων πλουσίων, οἵτινες κακῶς μεταχειρίζονται:

τὰ ἄφθονα ἀγαθὰ αὐτῶν, ἅτινα ὀφείλουν νὰ διαχειρισθῶσιν ὡς καλοὶ οἰκονόμοι τοῦ Θεοῦ ἐπ' ὠφελεία καὶ ἑαυτῶν καὶ τῶν πασχόντων συγανθρώπων αὐτῶν²¹⁸. Εἰς τὴν Ὀμιλίαν αὐτοῦ εἰς τὸ ρητὸν τοῦ Ἁγίου Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ «καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας καὶ μείζονας οἰκοδομήσω», τὸν μὴ διαθέτοντα πλούσιον τὰ ἑαυτοῦ ἀγαθὰ ὡς οἰκονόμον Θεοῦ χαρακτηρίζει ὡς σὺδόλως διαφέροντα τοῦ λωποδύτου, τοῦ πλεονέκτου καὶ τοῦ ἄρπαγος. Ἴδου τί διδάσκει εἰς τὴν ρηθείσαν αὐτοῦ Ὀμιλίαν: «Τίς ἐστὶν ὁ πλεονέκτης; Ὁ μὴ ἐμμένων τῇ αὐταρχείᾳ. Τίς δὲ ἐστὶν ὁ ἀποστερητῆς; Ὁ ἀφαιρούμενος τὰ ἐκάστου. Σὺ δὲ οὐ πλεονέκτης; σὺ δὲ οὐκ ἀποστερητῆς; ἂ πρὸς οἰκονομίαν ἐδέξω, ταῦτα ἴδια σεαυτοῦ ποιοῦμενος; Ἡ ὁ μὲν ἐνδεδυμένον ἀπογυμνῶν λωποδύτης ὀνομασθήσεται ὁ δὲ τὸν γυμνὸν μὴ ἐνδύων δυνάμενος τοῦτο ποιεῖν, ἄλλῃς τινός ἐστι προσηγορίας

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 311 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 15 τεύχους.

217. Μεγάλου Βασιλείου, Περὶ Πλεονεξίας, Λόγος Στ' 1, Β.Ε.Π., σελ. 228, τόμος 57, Ἀθήναι, 1978.

218. Μεγάλου Βασιλείου, Ὀμιλία εἰς τὸ «καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας καὶ μείζονας οἰκοδομήσω», 7, Β.Ε.Π., σελ. 64, τόμος 54, Ἀθήναι, 1976. Διὰ πλείονα Βλ. Παναγιώτου Δημητροπούλου, ἐνθ' ἀν., σελ. 129-130.

Ἴδου αἱ κυριώτεραι ἐκ τῶν κανόνων καὶ εὐαγγελικῶν τούτων συστάσεων.

— «Πάντες ἀλλήλους ὑποτασσόμενοι τὴν ταπεινοφροσύνην ἐγκαταδύσασθε» (Α' Πέτρ. 5,5). Ὁ ταπεινὸς ἄνθρωπος δὲν γίνεται προκλητικὸς. Καὶ συνήθως ὁ λόγος τοῦ καὶ ὁ τρόπος τοῦ γίνεται ἀποδεκτὸς καὶ ὠφέλιμος.

— «Τὰ τῆς εἰρήνης διώκωμεν καὶ τὰ τῆς οἰκοδομῆς τῆς εἰς ἀλλήλους» (Ρωμ. 14,19). Ἐπιδιώξίς μας πρέπει νὰ εἶναι ἡ διατήρησις ἡπίου κλίματος καὶ εἰρηνικοῦ πνεύματος, διὰ νὰ γινώμεθα ἐποικοδομητικοὶ εἰς τὰς ἀναστροφάς μας καὶ εἰς τὴν προσβολὴν καὶ ὑποστήριξιν τῶν χριστιανικῶν πιστευμάτων μας.

— «Διὰ τῆς ἀγάπης οὐ λυγρὸς ἀλλ' ἡλπιῖς» (Γαλ. 5,13). Ἐπιγραμματικώτατος λόγος τοῦ θεοῦ Ἀποστόλου. Κανὼν σαφής, εὐρυτάτης χρησιμότητος καὶ ἀποτελεσματικότητος. Ἀσφαλὲς δεδομένον τῆς χριστιανικῆς τακτικῆς. Καὶ ἀναγκαῖα ἐμπειρία παντὸς χριστιανοῦ. «Γεύσασθε καὶ ἴδετε...».

— Τὴν ταπεινὴν ἐμπειρίαν τοῦ ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν κανόνων τούτων (συνδεδυσσμένης) ὁμολογεῖ καὶ διακηρύσσει ὁ Ἀπ. Παῦλος, λέγων «ἐλεύθερος ὢν ἐκ πάντων πᾶσιν ἑμαυτὸν ἐδούλωσα, ἵνα τοὺς πλείονας κερδήσω» (Α' Κορ. 9,19). Ἐθεσα, λέγει, τὸν ἑαυτόν μου εἰς διάθεσιν καὶ ἐξυπηρέτησιν ὅλων, οὕτως εἰπεῖν δέσμιος τῆς ἀγάπης καὶ δούλος ὅλων διὰ νὰ τοὺς «κερδήσω» εἰς Χριστόν.

Ἀσύγκριτος ὁμολογουμένως ἡ ὑπεροχὴ καὶ ἡ ἀποτελεσματικότης τοῦ ὅπλου τῆς ἀγάπης πρὸς ἀφοπλισμὸν τοῦ «κοσμοκράτορος» — τοῦ ἄρχοντος τοῦ κόσμου τούτου» (διαβόλου) καὶ τῶν ὀργάνων του. Ἀχρηστεύονται διὰ τοῦ ὅπλου τῆς ἀγάπης ὅλα τὰ νομιζόμενα ὅπλα ἄλλου εἶδους δυναμικῆς ἐπιβολῆς ἐκ μέρους ἐκαίμων, οἵτινες «δοκοῦντες ἄρχουν... κατακυριεύουσιν... καὶ κατεξουσιάζουσιν» τῶν ἄλλων καταναγκαστικῶς καὶ ἀνελευθέρως. «Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη ἡ νικήσασα τὸν κόσμον ἡ πίστις» — καὶ ἡ ἀγάπη Χριστοῦ (Α' Ἰω. 5,4).

ἄξιος; Τοῦ πεινῶντος ἐστὶν ὁ ἄρτος, ὃν σὺ κατέχεις· τοῦ γυμνητεύοντος τὸ ἱμάτιον, ὃ σὺ φυλάσσεις ἐν ἀποθήκαις· τοῦ ἀνυποδέχου τὸ ὑπόδημα, ὃ παρὰ σοὶ κατασῆπεται· τοῦ χρήζοντος τὸ ἀργύριον, ὃ κατορύξας ἔχεις. Ὡστε τοσοῦτους ἀδικεῖς, ὅσους παρέχειν ἡδύνασσο»²¹⁹.

Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας εἰς πολλὰ ἐκ τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν ἐπισημαίνουν καὶ τοὺς μεγίστους κινδύνους, οὓς περικλείει ὁ πλοῦτος, ὅσους ὀρθοῦνται πολλάκις πρόσκομμα μέγα διὰ τὴν ἠθικὴν βελτίωσιν τοῦ ἀνθρώπου, ἀντιθέτως δὲ ἐγκωμιάζεται ἡ πενία, ἥτις θεωρεῖται πολλάκις ὑπ' αὐτῶν ὡς μᾶλλον συμβιβαζομένη πρὸς τὴν ἀρετὴν καὶ αὐτὸ τοῦτο ὡς μέσον σωφρονιστικόν. Ὁ Μέγας Βασίλειος εἰς Ὁμιλίαν εἰς τὸν ΜΕ' ψαλμὸν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐπιγραμματικώτατα σημειοῖ τὰ ἐξῆς ἀξιόλογα: «Οὕτω καὶ χρήματα ἤδη τισὶν ὑπηρεσία πρὸς ἀκολασίαν ἐγένετο· καὶ πενία πολλοὺς ἐσωφρόνισε τῶν ὀρμημένων κακῶς»²²⁰. Τὴν ὡς ἄνω διδασκαλίαν περὶ πλούτου ὡς ἠθικῶς ἐπικινδύνου ἐκτὸς τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας²²¹ κατακρίνει δριμύτατα καὶ ἡ Κλασσικὴ Ἑλληνικὴ ἀρχαιότης διὰ τῶν ἐπισημοτέρων ἐκπροσώπων αὐτῆς. Οὕτως ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἰδεαλιστικῆς φιλοσοφίας Πλάτων ἐν τῇ οὐτοπικῇ αὐτοῦ Πολιτείᾳ διδάσκει ὅτι, ὅσον μεγαλύτερος εἶναι ὁ πόθος τοῦ πλούτου, τόσον μεγαλύτέρα παρατηρεῖται ἡ κατὰπτωσις τοῦ κόσμου τῶν ἠθικῶν ἀξιών: «Τοῦν-τεῦθεν τοίνυν, εἶπον, προϊόντες εἰς τὸ πρόσθεν τοῦ χρηματίζεσθαι, ὅσῳ ἂν τοῦτο τιμώτερον ἡγῶνται, τοσοῦτω ἀρετὴν ἀτιμωτέραν, ἢ οὐχ οὕτω πλούτου ἀρετὴ διέστηκεν, ὥσπερ ἐν πλάστιγγι ζυγοῦ καίμενου, ἑκατέρου αἰεὶ εἰς τοῦναντίον ῥέποντος; Καὶ μάλ', ἔφη. Τιμωμένου δὴ πλούτου ἐν πόλει καὶ τῶν πλουσίων, ἀτιμωτέρα ἀρετῇ τε καὶ οἱ ἀγαθοί»²²².

Ἡ διὰ θεμιτῶν καὶ νομίμων μέσων ἀποκτωμένη περιουσία χαρακτηρίζεται ὡς δῶρον τοῦ Θεοῦ, συνδυάζεται δὲ πάντοτε μετ' αὐταρκεῖα, ὡς προσφυῶς εἰς πολ-

λὰς ἐκ τῶν ὁμιλιῶν αὐτοῦ διδάσκει ὁ φιλανθρωπάτο-
τος καὶ ἀσκητικώτατος Μέγας Βασίλειος²²³. Εἰς μίαν ἐκ τῶν μνημειωδῶν αὐτοῦ ὁμιλιῶν ὁ ἱερός Πατὴρ ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς ἀκροατὰς αὐτοῦ ποιεῖται τὴν ἀκόλουθον θαυμαστὴν ἀποστροφὴν: «Λαοί, ἀκούσατε· χριστιανοί, ἐνωπίσασθε· ὅτι τάδε λέγει Κύριος, οὗ δημιουργῶν αὐτοφῶνως, τοῖς δὲ τῶν δούλων στόμασιν ἐνηγῶν ὡς ὀργάνοις. Μὴ φανῶμεν οἱ λογικοὶ τῶν ἀλόγων ὁμότεροι. Ἐκεῖνα γὰρ τοῖς ἐκ τῆς γῆς φυομένοις παρὰ τῆς φύσεως ὡς κοινῇ κέχρηται. Καὶ προβάτων ἀγέλαι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ καταδόσκονται ὅρος· ἔπποι δὲ παμπληθεῖς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν κατανέμονται πεδιάδα· καὶ πάντα τὰ καθ' ἕκαστον οὕτως ἀλλήλοις ἀντιπαραχωρεῖ τῆς ἀναγκαίας τῶν χρειῶν ἀπολαύσεως· ἡμεῖς δὲ ἐγκολπιζόμεθα τὰ κοινά, τὰ τῶν πολλῶν μόνοι ἔχομεν. Αἰδεσθῶμεν Ἑλλήνων φιλόανθρωπα διηγήματα. Παρά τισιν ἐκείνων νόμος φιλόανθρωπος μίαν τράπεζαν καὶ κοινὰ τὰ σιτία, μίαν ἐστίαν σχεδὸν τὸν πολυάνθρωπον δῆμον ἀπεργάζετο. Καταλείψωμεν τοὺς ἔξωθεν καὶ ἐπέλθωμεν τὸ τῶν πρὸς ἡμῶν ὑπόδειγμα· τὸ πρῶτον τῶν χριστιανῶν ζηλώσωμεν σύνταγμα· ὅπως ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά, ὁ θῖος, ἡ ψυχὴ, ἡ συμφωνία, ἡ τράπεζα κοινή, ἀδιαίρετος ἀδελφότης, ἀγάπη ἀνυπόκριτος, τὰ πολλὰ σώματα ἐν ἐργαζομένῃ τὰς διαφορὰς ψυχὰς εἰς μίαν ὁμόνοιαν ἀρμόζουσα»²²⁴.

Τὴν αὐτὴν γνώμην περὶ ἰδιοκτησίας ὡς παρακαταθήκης Θεοῦ καὶ τῶν πλουσίων ὡς οἰκονόμων καὶ διαχειριστῶν ξένης περιουσίας, ὡς καὶ τοῦ χρέους τούτων ἵνα μεταδίδωσιν ἐκ τῶν ἀγαθῶν αὐτῶν εἰς τοὺς πτωχοὺς ἔχουσι καὶ οἱ ἕτεροι δύο Μεγάλοι Οἰκουμηνικοὶ Διδάσκαλοι καὶ Ἱεράρχαι, Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς καὶ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος. Ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς εἰς τὸν περίφημον «Περὶ Φιλοπτωχίας» Λόγον αὐτοῦ διδάσκει: «Μηδαμῶς, ὦ φίλοι καὶ ἀδελφοί, μὴ γενώμεθα κακοὶ τῶν δοθέντων ἡμῖν οἰκονόμοι, ἵνα μὴ ἀκούωμεν Πέτρου λέγοντος· Αἰσχύνθητε, οἱ κατέχοντες τὰ ἀλλότρια καὶ μιμνήσασθε ἰσότητα Θεοῦ, καὶ οὐδεὶς ἔσται πένης. Μὴ κάμνωμεν θησαυρίζοντες, καὶ φυλάσσοντες, ἄλλων πενία καμνόντων»²²⁵. Ὁ εἰρημένος Ἅγιος Πατὴρ εἰς τὸν αὐτὸν Λόγον συνιστᾷ ὅπως οἱ

219. Μεγάλου Βασιλείου, Ὁμιλία εἰς τὸ αὐτὸ ρητόν, 7, Β.Ε.Π., σελ. 64-65, τόμος 54, Ἀθήναι, 1976. Πρβλ. Ἰωάννου Χρυσόστομου, Λόγος Β', εἰς τὸν πτωχὸν Λάζαρον καὶ τὸν πλούσιον, ΜΡΓ, 48,988.

220. Μεγάλου Βασιλείου, Ὁμιλία Θ' εἰς τὸν ΜΕ' ψαλμόν, 1, Β.Ε.Π. σελ. 107, τόμος 52, Ἀθήναι, 1975.

221. Πρβλ. Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, Λόγος ΙΔ' Περὶ Φιλοπτωχίας, ΚΔ', Β.Ε.Π., σελ. 74-75, τόμος 59, Ἀθήναι, 1979: «Μηδαμῶς, ὦ φίλοι καὶ ἀδελφοί, μὴ γενώμεθα κακοὶ τῶν δοθέντων ἡμῖν οἰκονόμοι, ἵνα μὴ ἀκούωμεν Πέτρου λέγοντος· Αἰσχύνθητε, οἱ κατέχοντες τὰ ἀλλότρια καὶ μιμνήσασθε ἰσότητα Θεοῦ, καὶ οὐδεὶς ἔσται πένης. Μὴ κάμνωμεν θησαυρίζοντες, καὶ φυλάσσοντες, ἄλλων πενία καμνόντων...».

222. Πλάτωνος, Πολιτεία, Βιβλίον VIII, 550e-551a. Πρβλ. καὶ Θουκυδίδου, Βιβλίον II, XL, ἐνθα ἡ ὑπεροχωτέρα πολιτικὴ φυσιογνωμία τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων καὶ τῆς Ἑλλάδος ὅλης, ὁ δαιμόνιος Περικλῆς (490-429 π.Χ.), εἰς τὸν μνημειώδη αὐτοῦ Ἐπιτάφιον περὶ τῆς ἐντίμου πτωχείας ἔλεγε: «καὶ τὸ πένεσθαι οὐχ ὁμολογεῖν τινὶ αἰσχρόν, ἀλλὰ μὴ διαφεύγειν ἔργῳ αἰσχρόν...».

223. Βλ. Μεγάλου Βασιλείου, Ὁμιλία εἰς τὸ ρητόν «Καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας καὶ μεζονας οἰκοδομήσω», 7, Β.Ε.Π., σελ. 64-65, τόμος 54, Ἀθήναι, 1976. Τοῦ αὐτοῦ Πατρὸς «Περὶ Πλούτου καὶ Πενίας», Λόγος Ε', 2, Β.Ε.Π., σελ. 222-223, τόμος 57, Ἀθήναι, 1978. Ὁμιλία «Πρὸς τοὺς Πλουτοῦντας», 1, Β.Ε.Π., σελ. 66-67, τόμος 54, Ἀθήναι 1976. Βλ. καὶ Παναγιώτου Δημητροπούλου, ἐνθ' ἄν., σελ. 130.

224. Μεγάλου Βασιλείου, Ὁμιλία ρηθεῖσα ἐν λιμῷ καὶ αὐχμῷ 8, Β.Ε.Π., τόμος 54, σελ. 85-86, Ἀθήναι, 1976.

225. Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, Λόγος ΙΔ', Περὶ Φιλοπτωχίας, ΚΔ', Β.Ε.Π., τόμος 59, σελ. 74-75, Ἀθήναι, 1979.

χριστιανοί μιμῶνται τὸν Ἅγιον Θεόν, ὅστις ἀδιακρίτως «τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ θρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους»²²⁶: «Μιμῶμεθα νόμον Θεοῦ τὸν ἀνωτάτω καὶ πρῶτον, ὃς θρέχει μὲν ἐπὶ δικαίους καὶ ἀμαρτωλοὺς, ἀνατέλλει δὲ πᾶσιν ὁμοίως τὸν ἥλιον· γῆν δὲ χερσαίους πᾶσιν ἠπλώσεν ἄνετον καὶ κρήνας καὶ ποταμούς καὶ ὕλας· ἀέρα δὲ πτηναῖς φύσσει, καὶ ὕδωρ ὅσοις ὁ θίος ἔνυδρος, καὶ τὰς πρῶτας τοῦ ζῆν ἀφορμὰς, ἀφθότους ἅπασιν ἐχαρίσατο, οὐ δυναστεία κρατουμένης, οὐ νόμῳ περιγραφομένης, οὐχ ὁρίοις διευργομένης· ἀλλὰ καὶ κοινὰς τὰς αὐτάς καὶ πλουσίας, καὶ οὐδὲν παρὰ τοῦτο ἐνδεστεράς προέβηκεν· τό τε τῆς φύσεως ὁμοίτητον ἰσότητι τῆς δωρεᾶς τιμῶν, καὶ δαικνὺς τὸν πλοῦτον τῆς ἑαυτοῦ χρηστότητος»²²⁷. Εἰς τὸν αὐτὸν ὡσαύτως περίπυστον Λόγον, ὁ ἀπ' ἁμίδωνος ποιητῆς τοῦ Δ' μετὰ Χριστὸν αἰῶνος, διδάσκει οἱ χριστιανοὶ μὴ πλουτῶσι μόνον εἰς ὕλικὰ ἀγαθὰ, ἀλλὰ καὶ εἰς εὐσέβειαν καὶ εἰς ἀρετὴν: «Πλούτησεν μὴ περιουσίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ εὐσέβειαν· μὴ τὸ χρυσίον μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρετὴν, μᾶλλον δὲ ταύτην μόνον. Γενοῦ τοῦ πλησίον τιμώτερος, ἐκ τοῦ φανῆναι χρηστότερος· γενοῦ τῷ ἀτυχούντι Θεός, τὸν ἔλεον Θεοῦ μιμησάμενος»²²⁸.

Ὁ δὲ Ἱερὸς Χρυσόστομος ἔτι σαφέστερον καὶ παραστατικώτερον ἀποφάνεται ἐπ' αὐτοῦ, ἥτοι περὶ τῆς ἰδιοκτησίας ὡς παρακαταθήκης Θεοῦ, εἰς πολλὰς μὲν ὁμιλίας, μάλιστα δὲ εἰς τοὺς μνημειώδεις αὐτοῦ Λόγους «Εἰς τὸν Λάζαρον καὶ τὸν πλούσιον». Εἰς τὸν Β' Λόγον «εἰς τὸν πτωχὸν Λάζαρον καὶ τὸν πλούσιον» διδάσκει τὰ ἑξῆς ἀξιοπρόσεκτα: «Καθάπερ γὰρ ὑποδέκτης τις βασιλικὰ δεξάμενος χρήματα, ἂν ἀφείς οἷς ἂν κελεύηται διανεῖμαι, εἰς οἰκίαν καταναλώσῃ βλακείαν, εὐθύνας δίδωσι καὶ προσαπόλλυται· οὕτω δὴ καὶ ὁ πλούσιος, ὑποδέκτης τίς ἐστὶ τῶν τοῖς πένησιν ὀφειλομένων χρημάτων διανεμηθῆναι, ἐπιτυχθεὶς αὐτὰ διανέμειν τῶν ἑαυτοῦ συνδούλων τοῖς πενομένοις. Ἄν οὖν πλεόν τι τῆς χρείας εἰς ἑαυτὸν ἀναλώσῃ τῆς ἀναγκαίας, χαλεπωτάτως ἐκεῖ δώσῃ τὰς εὐθύνας. Οὐ γάρ ἐστιν αὐτοῦ τὰ αὐτοῦ, ἀλλὰ τῶν συνδούλων τῶν ἑαυτοῦ.

»Φειδῶμεθα τοίνυν αὐτῶν, ὡς ἄλλοτρίων, ἵνα γένῃται ἡμέτερα. Πῶς δὲ αὐτῶν φεισόμεθα, ὡς ἄλλοτρίων; Ὅταν μὴ εἰς περιττὰς αὐτὰ ἀναλίσκωμεν χρείας, μηδὲ εἰς ἡμετέρας μόνον, ἀλλὰ ταῖς τῶν πενήτων αὐτὰ συμμερίζωμεν χερσὶ· κἂν εὐπορος ᾖς, πλεόν δέ τι τῆς χρείας ἀναλίσκῃς, λόγον δώσεις τῶν ἐμπιστευθέντων σοι χρη-

μάτων. Τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν οἰκιῶν γίνεται τῶν μεγάλων. Πολλοὶ γοῦν τὰ ταμεία τὰ ἑαυτῶν τοῖς οἰκέταις τοῖς ἑαυτῶν ἐνεπίστευσαν· ἀλλ' ὅμως οἱ πιστευθέντες ἐκεῖνοι φυλάττουσι τὰ δεδομένα, καὶ οὐκ ἀποχορδύνται τοῖς ἐμπιστευθεῖσιν, ἀλλ' οἷς ἂν ὁ δεσπότης, καὶ ἡνίκα κελεύσῃ, διανέμωσι. Τοῦτο καὶ σὺ ποίησον. Καὶ γὰρ ἔλαβες ἐτέρων πλεόνα, καὶ ὑπεδέξω, οὐχ ἵνα αὐτὰ ἀναλώσῃς μόνος, ἀλλ' ἵνα καὶ ἐτέροις οἰκονόμος γένῃ καλός»²²⁹.

Οὕτως ὁ πλοῦτος, ἐφ' ὅσον δὲν θεωρεῖται ὡς δῶρον καὶ παρακαταθήκη Θεοῦ, ὑπὸ πάντων τῶν Ἁγίων Πατέρων χαρακτηρίζεται ὡς ἐφάμαρτος καὶ πάντῃ ἀπόδλητος, ἐνῶ ὅταν χρησιμοποιοῦται ἐπ' ἀγαθῷ καὶ ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ τε κατόχου καὶ τοῦ πλησίον, τότε ὁ κτήτωρ τούτου ἀναδεικνύεται οἰκονόμος Θεοῦ. Οὐ μόνον ὁ πλοῦτος, ὅταν θεοβαίως, ὡς προσελέχθη, δὲν ἐκπληρᾷ τὸν ἀληθῆ αὐτοῦ προορισμόν, ἀλλὰ καὶ ἡ πενία δὲν ἀποτελεῖ καὶ κατὰ τὸν Κύριον καὶ κατὰ τοὺς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας, αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἀρετὴν. Ἡ ὕλική πενία μόνῃ δὲν προσπορίζει εἰς τὸν πτωχὸν τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν, ἐὰν δὲν συνοδεύηται καὶ ὑπὸ τοῦ κατὰ Θεὸν πλουτισμοῦ. Ὅμοιως ἐσφαλμένη ὑπὸ τε τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ τῆς διδασκαλίας τῶν Ἁγίων Πατέρων χαρακτηρίζεται· ἡ ἀποψις, καθ' ἣν οἱ πλούσιοι ἀπόλλυνται.

Ἐξ ὧν ἐν πάσῃ δυνατῇ συντομίᾳ ἐξετέθησαν, ὅσον ἀφορᾷ τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν περὶ ἰδιωτικῆς ἰδιοκτησίας, συνάγεται, ὡς καὶ ὁ ἡμέτερος καθηγητῆς Παναγιώτης Δημητρώπουλος λίαν εὐστόχως παρατηρεῖ, «ὅτι ὁ θεσμὸς τῆς ἰδιοκτησίας οὐ μόνον δὲν ἀποδοκιμάζεται ἀπὸ χριστιανικῆς σκοπιᾶς ἐξεταζόμενος, ἀλλὰ καὶ τὰ μάλιστα ἀναγκαῖος θεωρεῖται διὰ τὴν εὐρυθμίαν καὶ εὐτυχὴ κοινωνικὴν ζωὴν... Ἐν ὀλίγαις λέξεσιν, ἡ ἰδιοκτησία ἐν τῇ χριστιανικῇ αὐτῆς ἐννοίᾳ καὶ συμφῶνως πρὸς αὐτὴν χρησιμοποιομένη, ἀποβαίνει πηγὴ εὐλογίας καὶ εὐτυχίας διὰ τὸν κάτοχον αὐτῆς, παράγων κοινωνικῆς εὐημερίας σπουδαϊότατος καί, τοῦτ' αὐτό, ἀληθῆς ὑπηρέτης τῶν σκοπῶν τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ»²³⁰.

(Τ Ε Λ Ο Σ)

229. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Εἰς τὸν πτωχὸν Λάζαρον καὶ τὸν πλούσιον, Λόγος Β', MPG., 48,988. Πρὸς Αὐτοῦ, Εἰς τὴν Α' πρὸς Κορινθίους, Ὁμιλία Γ', 3, MPG., 61,85-86. Εἰς τὸν πτωχὸν Λάζαρον καὶ τὸν πλούσιον, Λόγος ΣΓ', MPG., 48,1039. Τὴν περὶ πλούτου διδασκαλίαν τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἰδὲ MPG., 57,465. 58,603. 62,459 καὶ πολλαχοῦ ἄλλαχοῦ.

230. Παναγιώτου Δημητρώπουλου, Ἡ πίστις τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας ὡς κανὼν ζωῆς καὶ ὁ κόσμος, σελ. 132, ἐν Ἀθήναις 1959.

226. Ματθαίου, 5,45.

227. Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, Λόγος ΙΔ', Περὶ Φιλοπτώχιας, ΚΕ', Β.Ε.Π. τόμος 59, σελ. 75, Ἀθήναι, 1979.

228. Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, Λόγος ΙΔ', Περὶ Φιλοπτώχιας, ΚΣΤ', Β.Ε.Π. τόμος 59, σελ. 76, Ἀθήναι, 1979.

ΜΝΗΜΗ ΕΥΛΑΒΙΚΟΥ ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Ἀναπλ. Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἕνας φίλος μᾶς ἔφυγε

Ἡ ἀφιξη μὲ τὸ ταχυδρομεῖο στὸ γραφεῖο μου, τοῦ διμηνιαίου δελτίου τῆς Ὁρθόδοξης Κοινότητος τῆς Ἀγίας Τριάδος καὶ τῶν Ἀγίων Κοσμά καὶ Δαμιανοῦ, μιᾶς γαλλόφωνης ἐνορίας στὶς Βρυξέλλες*, ἔφερε μνη-
μες παλιές στὸ μυαλό μου, τότε πού γιὰ πολλὰ χρόνια μέναμε στὸ Βέλγιο.

Οἱ πρῶτες σελίδες τοῦ ἦταν ἀφιερωμένες IN MEMORIAM (εἰς μνήμην) τοῦ πατρὸς Μάρκου NICAISE, ἐφημερίου τῆς Κοινότητος, ὁ ὁποῖος ἐξεδήμησεν εἰς Κύριον τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1989. Ὁδυνηρὴ ἀνάμνηση, γιὰτὶ ὁ ἐκλιπὼν ἦταν φίλος ἀγαπητὸς καὶ σεβαστὸς, πού ὑπηρετήσε πάνω ἀπὸ 22 χρόνια τὴν ἐνορία του μὲ ζῆλο, ἀφοσίωση, πίστη καὶ ἀγάπη. Αὐτὲς τὶς ἡμέρες πλησιάζει ἡ ἱ. πανηγύρις τοῦ Ναοῦ: 1η Νοεμβρίου, τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων. Εἴτε στὸ διαμορφωμένο σὲ ἐκκλησία γκαράζ εἴτε στὸ καινούργιο τους κτίριο, τὸ πανηγύρι ἔπαιρνε πάντα ἓνα χαρούμενο χαρακτήρα.

Ὅλες ὅμως οἱ Λειτουργίες μὲ τὸν π. Μάρκο ἦταν ἓνα πανηγύρι χαρᾶς. Κι αὐτὴ ἡ χαρὰ φανεωνόταν στὰ πρόσωπα ὅσων μετεῖχαν σ' αὐτές. Ἦταν χαρακτη-
ριστικὴ ἡ ἀλλοίωση τῶν προσώπων κατὰ τὴ Θ. Λει-
τουργία. Οἱ περισσότεροι ἐρχόμαστε φορτωμένοι μὲ τοὺς κόπους μας, ἕκαστος μὲ τὶς χρεῖες του. Σιγά - σιγά, μὲ τὴν ὑποβλητικὴ ἀνάγνωση τῶν εὐχῶν, μὲ τὸ φάλσιμο, ξαναφρώναμε μὲ τὸν ἀσπασμὸ τῆς εἰρήνης φιλιώναμε ὅλοι μὲ ὅλους, ἔτοιμοι νὰ μετὰσχουμε στὸ κοινὸ εὐχα-
ριστικὸ δεῖπνο εἰς ἀνάμνησιν τοῦ Κυρίου μας.

Ὅλοι ἡμασταν παιδιά του

Νιώθαμε ὅλοι μιὰ φυλικὴ ἀτμόσφαιρα. Ξένοι, ἀπὸ κάθε γωνιά τῶν Βρυξελλῶν καὶ τοῦ Βελγίου, ἀνταμώ-
ναμε ὅλοι ἐκεῖ καὶ γινόμεσταν φίλοι κι ἀδελφοί. Ἡ παρουσία τοῦ π. Μάρκου μᾶ ἔνωσε ὅλους σὲ μιὰ μεγάλ-

λὴ οἰκογένεια. Εἶχε ὅμως τὸν τρόπο, αὐτὸ νὰ μὴ μέ-
νει κάτω τὸ θεωρητικὸ. Πολλοὶ εἶχαν αἰσθανθεῖ πρα-
γματικὰ τὴν «πρόσληψή» τους στὴ δική του οἰκογένεια.
Ὅπως γιὰ παράδειγμα ἡ Μαριζὸ γιὰ τὴν ὁποία ἦταν
ὁ μοναδικὸς πατέρας πού εἶχε ποτὲ γνωρίσει.

Ὅταν πρὶν πολλὰ χρόνια τῆς εἶχε πεῖ: «Εἰσαι ἡ
μεγάλῃ μας κόρη, δὲν θὰ εἶσαι ποτὲ πιά μόνη», δὲν
μποροῦσε νὰ τὸ πιστέψει. Ἐν τούτοις αὐτὸς ὁ λόγος δὲν
διαψεύστηκε ποτέ. Πολλοὶ θὰ μπορούσαν νὰ γράψουν
τὶς παρακάτω λέξεις: Ὁ πατὴρ Μάρκος ἦταν ἓνας πα-
τέρας μὲ ὅλες τὶς ἔννοιες πού μπορεῖ νὰ ἔχει αὐτὴ ἡ
λέξη! Δὲν κατέκρινε ποτέ. Στὴν σύγχυσή μου ἀντέ-
τασσε τὴ δύναμή του καὶ τὴ στοργή του. Στὴν εὐτυχία
μου χαϊρόταν μαζί μ' ἐμένα. Οἱ συμβουλές του μοῦ ἦταν
πολύτιμες, μοῦ ἔδειχναν τὸ δρόμο πού ἔδω καὶ πολλὰ
χρόνια ἀκολουθῶ. Μὲ ἔδανε στὸ δρόμο τῆς μουσικῆς
ἀναζήτησης τοῦ Θεοῦ.

Ἔργόχειρο καὶ ἐργασία

Εἶχε σπουδάσει Νομικά. Ἀγνωστικιστὴς στὰ νιά-
τα του, ἀνικανοποίητος ὡς πρὸς τὶς ἀπαντήσεις πού
ἔπαιρνε στὰ ἐρωτήματα πού ἔθετε πρὸς ποικίλες κατευ-
θύνσεις, ὁρῆκε τὴν Ἀπάντησιν στὴν Ὁρθοδοξία καὶ μιὰ
ἐπαναστατικὴ ἀποστολὴ στὴν ἄσκηση τῆς Ἱερωσύνης.
Χωρὶς νὰ ἐγκαταλείψει τὸ ἐπάγγελμά του —ἐργαζό-
ταν ὡς νομικὸς σύμβουλος στὴν «Ἐθνικὴ Ἑταιρεία Κα-
τοιικίας» τοῦ Βελγίου— ἀφιέρωνε τὸν περισσότερον ἐ-
λεύθερον χρόνον του στὴν Ἑνορία, ἔχοντας ἐντάξει καὶ
τὴν πολυμελὴ οἰκογένειά του σ' αὐτὴν τὴν διακονία.
Ἡ πρεσβυτέρα εἶναι γιὰτὸς καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι
ἐνεργὸ στέλεχος τῆς ἐκκλησιαστικῆς χορωδίας.

Ἦταν ἓνα ἐρευνητικὸ πνεῦμα. Ἦθελε νὰ ξέρει μὲ
κάθε λεπτομέρεια τὸ τυπικὸ τῆς λατρείας. Ἐγκαίρως
μοῦ ζητοῦσε κάθε χρόνο τὸ Ἡμερολόγιον τῆς Ἐκκλη-

σίας της Ελλάδος, στο όποιο συμβουλευόταν το τυπικό-λογικό μέρος. Τά κηρύγματά του τὰ διέκρινε όχι μόνο μιὰ ζεστασιά επικοινωνίας, ἀλλά καὶ μιὰ ἀκρίβεια περὶ τὴν ἐρμηνεία τῶν εὐαγγελικῶν καὶ ἀποστολικῶν περικοπῶν. Προσπαθοῦσε, ὁ εὐαγγελικὸς λόγος νὰ βρεῖ κατὰλυμα στὴν καρδιά μας καὶ νὰ τὸν στεγάσει ἐκεῖ, αὐτός, ὁ νομικὸς σύμβουλος μιᾶς μεγάλης «στεγαστικῆς» ἐταιρείας!

Μὲ περισσὴ φροντίδα ἀφιερώθηκε στὸ νὰ στεγάσει πρῶτα - πρῶτα τὴν Ἐκκλησίαν του. Ἡ μετακίνηση ἀπὸ τὸ «γκαράζ» στὸ νέο οἶκημα τοῦ στοίχισε πολὺ κόπο καὶ ἔγνοιες. Εἶχε λυπηθεῖ πὺν δὲν εἶχε μπορέσει νὰ βρεῖ ἔστω καὶ μικρὴ οἰκονομικὴ βοήθεια ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Τὴν Ἑλλάδα πὺν ἀγαποῦσε ὑπερβολικά καὶ ἐπισκεπτόταν ὅταν μποροῦσε, εἴτε γιὰ δουλειές εἴτε γιὰ διακοπές. Τὸ τελευταῖο ἦταν καὶ δύσκολο καὶ σπάνιο.

Τελευταία ἐπίσκεψη στὴν Ἀθήνα

Φθινόπωρο τοῦ 1987, ἐπαγγελματικοὶ λόγοι συμμοτοχῆς του σὲ ἓνα συνέδριο, τὸν ἔφεραν στὴν Ἀθήνα. Ὁ χρόνος του ἦταν ἐλάχιστος. Θέλησε ὅμως νὰ ἐπισκεφτεῖ γνωστὸ Γέροντα πὺν τοῦ εἶχαν ὑποδείξει νὰ δεῖ ὁπωσδήποτε. Προθυμοποιήθηκε νὰ τὸν ὁδηγήσω νὰ πάρει τὴν εὐχή του. Νόμιζε, ὅτι ὁ Γέροντας κατοικοῦσε κάπου κοντά, μέσα στὴν Ἀθήνα. Ὅταν ὅμως εἶδε, ὅτι ἀπομακρυνόμασταν καὶ ἀκολουθοῦσαμε τὴν αὐξημένη ἐξοδὸ τῶν Ἀθηναίων τῆς Παρασκευῆς, δὲν θέλησε νὰ συνεχίσουμε γιὰ νὰ μὴ μὲ ἐπιβαρύνει σὲ χρόνο καὶ χρήμα, ὅπως εἶπε. Πάντοτε τὸν διέκρινε μιὰ λεπτότητα σὲ ὅ,τι τοῦ πρόσφερε ὁ ἄλλος.

Εὐτυχῶς οἱ ἀντιρρήσεις του ξεπεράστηκαν γρήγορα χάρις στὴν ἐπιμονή μου καὶ ἔτσι εἶχε τὴ μεγάλη εὐκαιρία νὰ πάρει τὴν εὐχή καὶ τὴν εὐλογία τοῦ Γέροντα, ὁ ὅποιος τὸν δέχτηκε μὲ πολλὴ ἀγάπη, προσευχήθηκε γι' αὐτὸν ἔντονα καὶ τοῦ κράτησε γιὰ πολλή ὥρα τὸ κεφάλι μέσα στὰ χέρια του. Ὁ Γέροντας ξέρεῖ νὰ τιμᾷ μὲ ἰδιαίτερο τρόπο τοὺς ἱερεῖς. Βγήκε μὲ μιὰ «εἰρηνικὴ ἀναστάτωση» ἀπὸ τὸ κελλὶ τοῦ Γέροντα, ὅπως μοῦ ὁμολόγησε. Δὲν ἤθελε νὰ μιλήσει μετὰ, καὶ τὸν ἐγεθάρρυνα νὰ τηρήσουμε μιὰ «εὐεργετικὴ ἀφασία» κατὰ τὴν ἐπιστροφή.

Ἡ δευτέρη εὐλογία τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἦταν ὅταν

τοῦ πρότεινα νὰ προσκυνήσει στὴν Μητρόπολη τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας «Ἀξιὸν ἔστι», πὺν εἶχαν φέρεῖ ἐκεῖνες τὲς ἡμέρες στὴν Ἀθήνα. Μὲ τὴν εὐγενικὴ μεσολάδηση τῶν ἱερέων πῆρε γρήγορα σειρά καὶ ἀσπάστηκε τὴν εἰκόνα, βαθεῖα ἐντυπωσιασμένος ἀπὸ τὴν εὐλάβεια τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τὴν προστασία τῆς Παναγίας.

Ἡ μεγάλη παράθεση

Δὲν τὸν εἶδα παρὰ ὕστερ' ἀπὸ μερικὸς μῆνες στὲς Βρυξέλλες, τὴν ἑορτὴ τῆς Πεντηκοστῆς. Ἀρχὲς Φεβρουαρίου τοῦ 1989 πληροφορηθήκαμε τὸ θλιβερὸ γεγονός. Κεραυνὸς ἐν αἰθρίᾳ. Μὲ καλπάζουσα ταχύτητα ἡ μᾶστιγα τοῦ αἰῶνα ἔθεσε τέλος σ' αὐτὴ τὴν ἐπίγεια ἄξια καθ' ὅλα ζωὴ καὶ ἀποστολὴ τοῦ πατρὸς Μάρκου NICAISE.

Σ' αὐτὴ τοῦ τὴν ἀναχώρηση δὲν μποροῦμε νὰ ἰσχυρισθοῦμε ὅτι μιᾶς ἐγκατέλειψε. Ἐνας καλὸς πατέρας δὲν ἀφήνει ποτὲ τὰ παιδιὰ του. Ἐχω ἀπλὰ τὴν αἴσθηση ὅτι μιᾶς πῆρε ὅλους μαζί του, γιὰ νὰ συναντήσει Ἐκεῖνον καὶ νὰ μιᾶς παραθέσει ἐνώπιόν Του, ὅπως τόσα χρόνια μιᾶς παρέθετε στὴν προσκομιδῇ. Ἐκεῖ περιμένει ὁ πατήρ Μάρκος τὴ μ ε γ ἄ λ η π α ρ ἄ θ ε σ η, αὐτὴ πὺν θὰ γίνεῖ κατὰ τὴ μέλλουσα κρίση.

«Καὶ πῶς γίνεται, ἀκούσατε τὴν Ἀπόκριση σὺδ' - 212 τοῦ Μεγάλου Γέροντος Βαρσανουφίου: Ἐκαστος τῶν ἁγίων, προσφέρων οὗς ἔσωσεν υἱοὺς τῷ Θεῷ, λαμπρᾷ τῇ φωνῇ μετὰ πολλῆς καὶ μεγάλης τῆς παρηρσίας, θαυμαζόντων τῶν ἁγίων Ἀγγέλων, καὶ ὅλων τῶν ἐπουρανίων δυνάμεων, λέγει: "Ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδιὰ ἃ μοι ἔδωκεν ὁ Θεός". Καὶ οὐ μόνον αὐτοὺς ἀλλὰ καὶ ἑαυτὸν παραδίδωσι τῷ Θεῷ καὶ τότε γίνεται ὁ Θεὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσιν" εὗξασθε οὖν ἵνα φθάσωμεν. Μακάριος γάρ ὁ προσδοκῶν καὶ φθάνων» (Βίβλος Βαρσανουφίου καὶ Ἰωάννου, σ. 1336).

Ἐἴθε ὅλοι νὰ φθάσουμε σ' ἐκείνη τὴ μακαριότητα καὶ νὰ ἐκπληρωθοῦν οἱ μεγάλες μας προσδοκίες!

* Ἀνήκει στὴν Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴ τῶν ὀρθοδόξων ρωσικῶν παροικιῶν Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, πὺν ὑπάγεται στὸ Οἰκουμἐνικὸ Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως.

Η ΚΑΘΟΛΙΚΟΤΗΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ*

Τοῦ Ἀρχιμ. κ. ΔΑΝΙΗΛ Ε. ΣΑΠΙΚΑ
Καθ. Θεολόγου - Γεν. Ἱατροῦ

«Ὁ Μ. Βασίλειος διδάσκει ὅτι ἡ ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἔχουσα ἀποστολὴν καθολικὴν καὶ παγκόσμιον χαρακτῆρα, οἰκουμενικὸν καὶ πανανθρώπινον, καλεῖ εἰς τὴν ἐν Χριστῷ σωτηρίαν πάντας τοὺς ἀνθρώπους ἀδιακρίτως καὶ πάντα τὰ ἔθνη «τῶν ἐθνῶν τῶν πολλῶν τῶν ἐπὶ τῶν ὁρέων φωνὴ ἐστὶν ἐκκλησίας» διὰ τοῦτο καὶ πεδινὸν ὅρος αὐτῇ ἐξελέχθη, ἵνα εὐρυχωρίαν ἔχη πρὸς τὴν συλλογὴν τοῦ πλήθους τῶν ἀναβαινόντων ἐπὶ τὸ ὕψος τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ. Οἶδεν οὖν ἐν τῷ ὅρει τῷ πεδινῷ πολὺ τὸ πλήθος πολλαχόθεν συνειλεγμένον καὶ φωνὴ μία ἀφιέντων τῆς πίστεως. Καί φησι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διὰ τοῦ Προφήτου, φωνὴ Ἑθνῶν πολλῶν ἐπὶ τῶν ὁρέων ἐφ' ὧν ἦρθη τὸ σημεῖον ὁμοίᾳ ἐθνῶν πολλῶν. Καὶ μία ἐστὶν ἡ φωνὴ καὶ ἕναι φωναῖς πολλῶν ἐθνῶν. Μία μὲν κατὰ τὴν συμφωνίαν τῆς πίστεως, πολλαῖς δὲ φωναῖς ἔοικε διὰ μερισθῆναι γλώσσαις πρὸς παρὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐφ' ἕκαστον τῶν Ἀποστόλων τῶν μελλόντων τοῖς ἐν τῇ Οἰκουμένῃ ἔθνεσιν ἐπισπεύρειν τὸ Εὐαγγέλιον»¹⁹.

Ἐνταῦθα καταφαίνεται σαφέστατα τὸ ἀπόλυτον τῆς καθολικότητος τῆς ἐκκλησίας ἐπεκτεινομένη αὕτη εἰς Ἰουδαίους τε καὶ Ἑθνικούς, δικαίους καὶ ἀδίκους, ἀγαθοὺς καὶ πονηροὺς. Δι' ὃ καὶ ὁ Κ.Η.Ι.Χ. λέγει «καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης» κακεῖνά με δεῖ ἀγαγεῖν, καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκούσουσιν»²⁰.

Ἡ ἐκκλησία ἐκτείνεται εἰς τοὺς ζῶντας τε καὶ τεθνεῶτας, χωριζομένη οὕτω εἰς στρατευομένην καὶ θριαμβεύουσαν περιλαμβάνουσα τοὺς πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης πιστοὺς καὶ μάλιστα κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον οὐχὶ μόνον τοὺς «ὄντας» ἀλλὰ καὶ τοὺς «γενομένους» καὶ τοὺς «πρὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας εὐηρεστηκότες»²¹.

Ἄλλ' ὅμως καὶ ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Νύσσης διὰ νὰ καταδείξῃ ὅτι ἡ ἐκκλησία εἶναι παγκόσμιος κοινωνία καὶ ὅτι ὁ «Σωτήριος» αὐτῆς «Λόγος» κηρύσσεται ἀνὰ πᾶσαν τὴν ὑφήλιον συνεχῶς» κατὰ πᾶσαν τὴν

οἰκουμένην ἀπ' ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ ἕως τοῦ ἄκρου αὐτοῦ»²².

Ὁ αὐτὸς Πατὴρ εἰς τὸ ποιήσωμεν ἄνθρωπον γράφει: «μὴ ἐν ἐνὶ περιγραφῇ τῇ Θεολογία ἀλλὰ εἰς πᾶσαν τὴν γῆν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας»²³. Ταῦτα πάντα δεικνύουν πῶς οἱ Ἅγιοι Πατέρες ἐρμηνεύουν καὶ παρουσιάζουν τὰ ἐν ἐσόπτρῳ ὑπάρχοντα ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ περὶ τῆς Καθολικότητος τῆς ἐκκλησίας.

Γ'. Ἡ Καθολικότης τῆς Ἐκκλησίας ἐξ ὁρθοδόξου ἐπόψεως καὶ σύγχρονα προβλήματα.

Εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχὴν προβάλλονται δύο ἐρμηνεῖαι ὅσον ἀφορᾷ τὴν καθολικότητα τῆς ἐκκλησίας, ἐξ ὧν ἡ μία λαμβάνει ἀρνητικὴν καὶ ἡ ἐτέρα θετικὴν θέσιν.

Ἀρνητικὴ θέσις.

Ταύτην ὑποθάλπει ὁ Οἰκουμενισμὸς ὅστις προὖν ὦν τοῦ Προτεσταντισμοῦ παραδέχεται τὴν «περὶ κλάδων θεωρίαν» αὐτοῦ.

Κατὰ τὴν αἰρετικὴν αὐτὴν θεωρίαν οὐδεμία ἐκ τῶν σήμερον εὐρισκομένων ἱστορικῶν ἐκκλησιῶν, Χριστιανικῶν ὁμολογιῶν, δὲν περιέχει ἐν τῇ πληρότητι τὴν ἀλήθειαν, ἤτοι οὐδεμία τῶν ὑπαρχουσῶν ἐκκλησιῶν δὲν εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἰδρυθεῖσα ἐκκλησία ὡς μὴ περιέχουσα τὴν καθολικὴν ἀλήθειαν οἷαν ἔδωκεν ὁ Κ.Η.Ι.Χ. Οὕτω ὁ Οἰκουμενισμὸς θέλων νὰ ἐπανιδρύσῃ τὴν μίαν ἐκκλησίαν προσπαθεῖ νὰ συνενώσῃ ὅλας τὰς Χριστιανικὰς ὁμολογίας οὕτως, ὥστε λαμβάνων ἐξ ἑκάστης ὁμολογίας τινὰς ἀληθείας ἀποτελέσῃ τὴν Μίαν ἐκκλησίαν ἣτις θὰ εἶναι ἡ μόνη ἀληθὴς ὡς, δῆθεν, περιέχουσα τὸ πλήρωμα τῆς ἀληθείας.

Θετικὴ θέσις.

Ἡ Ὁρθόδοξος ἐκκλησία θέτει ὡς βάσιν τῆς καθολικότητός της τὴν ἀποστολικὴν διαδοχὴν. Ἦτοι αἱ ἀλήθειαι τῆς Χριστιανικῆς πίστεως ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἐπιφανείας τοῦ Κ.Η.Ι.Χ. ἕως καὶ σήμερον εὐρίσκονται ἀκέραιαι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Τοῦτο δὲ διαβεβαιῶν

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 318 τοῦ ὑπ' ἀρ. 15 τεύχους.

19. Ι. Καρμύρη, Ἑκκλησιολογία Τριῶν Ἱερρχῶν, Ἀθῆναι: ἔκδ. 1962, σελ. 84.

20. Ἰωάννου, 1,16.

21. Ι. Χρυσόστομος, Ὁμιλίαι εἰς Ἑφεσίους 10,1 Μ.Ρ.Γ. 62,75.

22. Γρηγ. Νύσσης, Κατὰ εἰκονοκλαστῶν ἐπιστολή, σελ. 322, 16-18 Μ.Ρ.Γ. 46,1017C.

23. Γρηγ. Νύσσης, Εἰς τὸ ποιήσωμεν ἄνθρωπον, Μ.Ρ.Γ. 44,281D.

Η ΑΧΕΙΡΟΠΟΙΗΤΟΣ ΕΙΚΩΝ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Τοῦ Ἀρχιμ. ΕΥΘ. ΕΛ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΟΥ
Ἐφημερίου - Ἱεροκήρυκος τῆς Ἀρχ.πῆς Ἀθηνῶν

Εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τῆς Θεϊκῆς Παντοδυναμίας, ὡς ἐκείνη τῆς Θαυματουργοῦ Κολυμδήθρας Βηθεσδά, τῆς ἐποχῆς τοῦ Χριστοῦ, ἀνήκει καὶ ἡ ὁμάς τῶν ἀχειροποιήτων ἱερῶν εἰκόνων, κορυφαία τῶν ὁποίων εἶναι ἡ ἀχειροποίητος Εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ ἐν Ἑδέσῃ (Οὐρφα τῆς Βορειοδυτικῆς Μεσοποταμίας)· καί, μετ' αὐτήν, ἡ, ἐν Θεσσαλονίκῃ, Ἀχειροποίητος Εἰκὼν τῆς Παναγίας, ἐξ ἧς καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀρχαιοτάτου παλααιοχριστιανικοῦ Ναοῦ τῆς Ἀχειροποιήτου, κτίσματος τοῦ 5ου αἰῶνος.

Ἡ Βυζαντινὴ Ἱστορία ἀναφέρει δύο Ἀχειροποιήτους Εἰκόνας, ἐν Ἑδέσῃ τῆς Μεσοποταμίας, αἱ ὁποῖαι, ἴσως εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ Ἀχειροποίητος Εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ, ὑπὸ δύο ἐκδόσεις, δύο διηγήσεις: Ἡ πρώτη ἐξεδόθη, ὑπὸ τὴν φροντίδα καὶ ἐποπτεῖαν τοῦ Αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου Ζ' τοῦ Πορφυρογεννήτου (919 - 959). Πρόκειται περὶ τῆς, ὑπερθεν ἐκάστης Ὡραίας Πύλης τοῦ Βυζαντινοῦ Τέμπλου, Εἰκόνας τοῦ Ἁγίου Μανδηλίου, τοῦ ὁποίου καὶ Δεσποτικὴ Ἑορτὴ ἄγεται, ἐτησίως, ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, διὰ Βασιλικοῦ Διατάγματος Κων)νου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ἐρταζομένη τὴν ἐπαύριον τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, 16 Αὐγούστου, ὡς «ἐξ Ἑδέσσης ἀνακαμιδῆ τῆς Ἀχειροποιήτου Εἰκόνας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἥτοι τοῦ ἁγίου Μανδηλίου». «Κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς Ἀντιοχείανης Ἐκκλησίας, τὴν ὁποίαν διασώζει, ἤδη, ὁ Ἐκκλησιαστικὸς Ἱστορικὸς Εὐσέβιος ὁ Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης (260 - 340), ἐν τῇ «Ἐκκλησιαστικῇ Ἱστορίᾳ» αὐτοῦ (7, 18, 4 PG 20, 680, 680C)· Ἀδγάρως ὁ Ε' ἢ Ζ' Τοπάρχης τῆς Ἑδέσσης τῆς Ὀρογενῆς Μεσοποταμίας, εἰς ἀνίατον νόσον περιπεσὼν καὶ ἀκούσας, ὅτι, ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Χριστὸς νεκροὺς ἀνίστα καὶ θεραπεύει πᾶσαν ἀνεξαίρετως νόσον, ἀπέστειλεν ἀπεσταλμένους, παρακαλῶν ὅπως, ὁ Ἰησοῦς αὐτοπροσώπως

ἐλθὼν, θεραπεύσῃ αὐτόν. Ὁ Κύριος, ὅστις δὲν ἐξῆλθεν, ἔξω τῶν ὁρίων τῆς γῆς Ἰσραήλ, ἵνα ἱκανοποιήσῃ τὸ θερμὸν αἶτημα τῆς ζωῆς πίστεως τοῦ εὐλαβοῦς ἡγεμόνος Ἀδγάρου, ἐζήτησεν, ἀπὸ τὸν ἐπικεφαλῆς τῶν αὐλικῶν, ἀπεσταλμένον Ἀνανίαν, ὕδωρ καὶ προσόψιον. Ἐνίψε τὸ πρόσωπόν του καὶ ἔκαμε νὰ ἀποτυπωθῇ εἰς τὸ προσόψιον (μανδήλιον) ἡ θεανδρική μορφή του «θεῖως καὶ ὑπὲρ λόγον». Τὸ προσόψιον (μανδήλιον) τοῦτο φέρον τὴν θεϊκὴν ἱαματικὴν χάριν τοῦ Θεανθρώπου, κομισθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀνανίου εἰς τὸν εὐλαβῶς ἀσπασθέντα αὐτὸ Ἀδγάρου, ἐθεράπευσεν αὐτόν αὐτοστιγμεί. (Εὐαγγερίου Σχολ. († 600) Ἐκκλ. Ἱστορία 4.27 PG 86,1749A).

Κατὰ τὴν παραλλαγὴν τῆς πρώτης ταύτης ἐκδόσεως, ὁ Ἀπόστολος Θωμᾶς, ἡ ὁ Ἀπόστολος Θαδδαῖος, ἔλαβον τὴν ἐντολὴν νὰ κοιμίσουν τὴν ἀχειροποίητον Εἰκόνα τοῦ θεοτυπώτου Ἁγίου Μανδηλίου εἰς τὸν Ἀδγάρου, ὅστις προσκυνήσας τὴν Εἰκόνα ἰάθη (Πράξεις Θαδδαίου Ἀποστόλου 4 R. A. LIPSIIUS AND M. BONNET: ACTA APOSTOLORUM APOCRYPHA, LEIPZIG 1891 - 1903,1 σελ. 27.5.1). Θεραπευθεὶς ὁ Τοπάρχης Ἀδγάρως, ὑπὸ τοῦ χριστοτεύκτου Ἀγ. Μανδηλίου, ἐπεκόλλησεν αὐτὸ ἐπὶ σανίδος, εἰς κοινὴν προσκύνησιν τῶν συρρευσάντων καὶ ἐν συναγεμῷ εὐρισκομένων ὑπηκόων του, οἵτινες καὶ ἐγένοντο ἐτοιμοὶ νὰ δεχθῶν τὸν Χριστιανισμόν πρωϊμύτατα.

Ἡ Ἀχειροποίητος Εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ «Ἁγίον Μανδήλιον» τῆς Ἑδέσσης, ἀνεκομίσθη τῷ 941 εἰς ΚΠολιν καὶ διὰ αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος τοῦ Κων)νου Ζ' τοῦ Πορφυρογεννήτου καθωρίσθη, ἔκτοτε, ἡ Δεσποτικὴ Ἑορτὴ τοῦ Ἀγ. Μανδηλίου, τῆς 16ης Αὐγούστου καὶ ἡ ἀνάρτησις τῆς Εἰκόνας αὐτῆς, ὑπερθεν τῆς Ὡραίας Πύλης ἐκάστου Ναοῦ.

Ἡ δευτέρα ἐκδοσις, ἡ δευτέρα διήγησις φέρει, εὐ-

οὶ Ἀπόστολοι καὶ οἱ διάδοχοι αὐτῶν οἱ ἐπίσκοποι. Ἐπομένως ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ἀποστολικὴ διαδοχὴ ἐπεταὶ ὅτι ὑπάρχει καὶ τὸ πλήρωμα τῆς ἀληθείας ἐν τῇ ἐνότητι τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος.

Ἐκ τῶν πραγμάτων βλέπομεν ὅτι ἀπορρίπτεται ἡ περὶ κλάδων θεωρία τοῦ Προτεσταντισμοῦ ἥτις ἀνατρέπει ἐκ βάθρων αὐτὴν ταύτην τὴν ἱστορικότητα τῆς ἐκκλησίας καὶ αὐτὴν ταύτην τὴν καθολικότητα αὐτῆς. Καὶ ὡς ἐκ τούτου εἶναι δυνατόν νὰ ἐννοήσῃ τις εἰς τί

ἀπύθμενον βάθος ὀλέθρου ὁδηγεῖ ἡ παραδοχὴ τῆς θεωρίας αὐτῆς.

Ἡ Καθολικότης ἄρα τῆς ἐκκλησίας δὲν ἀποβλέπει εἰς τινα συμπλήρωσιν ἑτέρων θρησκειῶν καὶ ὁμολογιῶν διότι αὕτη ὡς κατέχουσα πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν δὲν ἐπιδέχεται συγκρητισμόν, ἀλλὰ ἀποβλέπει εἰς τὴν πλήρωσιν τῶν ἀνθρώπων διὰ τῆς μοναδικῆς πίστεως καὶ διὰ τὴν μοναδικὴν ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ σωτηρίαν.

(Τέλος)

ΤΟ ΜΑΡΤΥΡΙΚΟ ΗΘΟΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ*

Τοῦ Διακόνου **ΙΑΚΩΒΟΥ ΚΑΡΑΜΟΥΖΗ**

Ἱεροκλήρυκος Ἱ. Μητρ. Μυτιλήνης

Σεβασμιώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα,

Ἴσως αὐτὴ τὴν ὥρα ὁ ἱερὸς ἄμβων, ἀδελφοί μου, θὰ ἦταν καλύτερά νὰ προσφέρει τὴν σιωπὴ του. Διότι εἰδικὰ ἀπόψε πιστοποιεῖ μιὰ καθαρά ἀνθρώπινη ἀδυναμία: Νὰ ἐκφράσει τὰ συμβαίνοντα τῆς πνευματικῆς πανδαισίας τούτου τοῦ ἱεροῦ χώρου, ὅπου ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ ἀλληλοπεριχωροῦνται. Ἐμεῖς «τὰ ἡγαπημέ-

να τέκνα τοῦ Θεοῦ» συγκροτοῦμε τὸ ἓνα μέρος τῆς περιχώρησης, ἐνῶ ὁ ἐξ οὐρανοῦ Τριαδικὸς Θεὸς μετὰ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ τῆς χορείας τῶν ἁγίων Του κατέρχεται διὰ νὰ συμμετάσχει ἀλλὰ ταυτοχρόνως καὶ διὰ νὰ καταξιώσει τὴν ἀλληλοπεριχώρηση μέσα ἀπὸ τὴν παννύχιον λατρευτικὴ προσφορά μας πρὸς τὸν αἰώνιο Θρόνο Του.

Ὅμως ἔχοντας βαθεῖα συνειδητοποιήσει ὁ ἄμβων τὴν πενιχρότητά του σ' αὐτὸ ποῦ τώρα ζεῖ ἡ κοινότητα, τολμᾷ καὶ κομίζει στὴν ἀγάπη σας ὀρισμένες ταπεινὲς σκέψεις ὅσον ἀφορᾷ τὸν τρόπο ζωῆς ἐκείνων τῶν ἀδελφῶν μας ποὺ τοὺς πλημμύρισε τὸ Θεῖο φῶς. Ἀποκαθιστώντας κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἡ θεία χάρις

* Ἐκφωνήθηκε στίς 15.6.90 κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ κατανυκτικοῦ ἑσπερινοῦ στὰ πλαίσια τῶν ἑορταστικῶν ἐκδηλώσεων πρὸς τιμὴν «τῶν ἐν Λέσβῳ διαλαμπάντων ἁγίων», στὸν ἱερὸ ναὸ τοῦ ἁγίου Θεράποντος Μυτιλήνης, χοροστατοῦντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μυτιλήνης, Ἐρεσσῶ καὶ Πλωμαρίου κ. Ἰακώβου.

θὺς μετ' ὀλίγον, τὸν ἕτερον εὐσεβεῖ Ἀυτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου Νικηφόρον Φωκᾶν τὸν Β' (963 - 969) μάρτυρα ὑπάρξεως ἀχειροποιήτου Εἰκόνας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐν Ἑδέσῃ τῆς Ὁσροηνῆς Βορειοδυτικῆς Μεσοποταμίας (Οὐρφα). Νικηφόρος Β' ὁ Φωκᾶς, ἐκ τῶν ἡρωϊκωτέρων καὶ εὐσεβεστέρων Ἀυτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου, ἐκ τῆς Τραπεζοῦντος τοῦ Εὐξείνου Πόντου καταγόμενος, ἐξεστράτευσεν εἰς Ἀντιόχειαν. Μόλις ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ Νικηφόρος συνέκέντρωσε τὴν προσοχὴν του εἰς τὴν Ἀνατολήν, ὅπου συσπειρωμένος εὗρίσκετο ὁ ἐπικινδυνωδέστερος ἐχθρὸς, τὸ Ἰσλάμ, ὁ Μωαμεθανισμός. Τὴν ἀνοιξὶν τοῦ 964 ἀπὸ τῆς Ἀραβικῆς κατακτήσεως, τὴν Ἀντιόχειαν καὶ ἀκολούθως τὴν Ἑδεσσαν. Ἐν Ἑδέσῃ ὑπεδέχθησαν αὐτὸν μετὰ τὸ Παλλάδιον τῆς Ὁρθοδόξου Χριστιανικῆς εὐλαθείας τῆς πόλεως τῶν, «τὴν ἐν Κεράμῳ Ἀχειροποιήτον Εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ» (P. CHARANIS, THE MONASTIC PROPERTIES AND THE STATE IN THE BYZANTINE EMPIRE, ἐν DUM-BARTON OAKS PAPERS 4 (1948) σ. 51 - 119).

Ὅπισθεν τῆς ὑπάρξεως καὶ εὐλαθείας, ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀχειροποιήτων καὶ χειροποιήτων ἱερῶν Εἰκόνων, μαρτυρουμένων ἤδη ὑπὸ τῶν: Εἰρηναίου († 202), Εὐσεβίου († 340), Μ. Βασιλείου († 379), Μ. Ἀθανασίου († 373), Συμεῶν τοῦ Στυλῆτου († 596), Θεοδώρου Ἀναγνώστου, Εὐστρατίου Πρεσβυτέρου ΚΠόλεως, Ἰωάννου Μόσχου (619), Σωφρονίου Ἱεροσολύμων (634), Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου († 700), Γερμανοῦ Α' ΚΠόλεως (734) καὶ Ἀγ. Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ (750), ὧν αἱ μαρτυρίαι περιβάλλονται τὸ θεόπνευστον κύρος

τῆς Ἀγ. Ἐδδόμης Οἰκουμενικῆς Συνόδου τῆς ἐν Νικαίᾳ (787), κρύπτεται ἡ ἐξῆς μυστικὴ δογματικὴ πίστις τῆς Μῆδς Ἀγίας Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας: Δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, ὁ ἄσαρκος, ὁ ἄυλος καὶ ἀσώματος Μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ κατέβη καὶ ἐσαρκώθη καὶ ἐγενθώπησεν, ἐκ τῆς ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ Ἀειπαρθένου Μαρίας. Προσέλαβε, δηλονότι, καὶ ἐφόρεσε τὸν κατ' εἰκόνα τοῦ Θεοῦ πλασθέντα ἄνθρωπον, πεσόντα καὶ φθειράντα τὴν ὥραϊαν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ. Διὰ τῆς πίστεως καὶ ἐνώσεώς μας, μετὰ τὸν καταδάντα καὶ σαρκωθέντα καὶ ἐνανθρωπήσαντα Θεόν, Λόγον, Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, ἐπανερχόμεθα καὶ εἰς τὸ «κατ' εἰκόνα Θεοῦ» ἀρχέτυπον κάλλος καὶ προχωροῦμεν καὶ εἰς τὸ «καθ' ὁμοίωσιν». Καὶ τῆς ὑψηλῆς αὐτῆς ἀληθείας ἐγγύησιν ἀποσελοῦν τὰ καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς φαινόμενα, διὰ τῶν ἱερῶν Εἰκόνων θαύματα. Ἐναντι δὲ τῶν σκανδαλιζομένων Προτεσταντῶν, καὶ λοιπῶν αἰρετικῶν (διότι ἡμεῖς μετ' εὐλαθείας καὶ πόθου τιμητικῶς προσκυνοῦμεν τὰς ἱερὰς καὶ σεβασμίας εἰκόνας), ἀπαντᾷ αὐτὴ ἡ Ἀγία Ἐδδόμη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, χρησιμοποιοῦσα συλλογισμὸν τοῦ Μ. Βασιλείου: Ἡ τιμὴ τὴν ὅποιαν ἐδῶ κάτω εἰς τὴν γῆν προσφέρομεν εἰς τὸ ἐπὶ τῆς ἱερᾶς Εἰκόνας παριστάμενον πρόσωπον «εἰς τὸ ἐν Οὐρανοῖς πρωτότυπον διαβαίνει». Μὲ περισσότερον, λοιπόν, πόθον καὶ εὐλαδίᾳ ἐπιμέλειαν, ὥς ἐπιμελούμεθα εἰς τὸ Εἰκονοστάσιόν μας, τὴν ἀκόμητον κανδήλιαν μας καὶ τὸ ἱερόν μας θυμιατήριον, ἀφοῦ, δι' αὐτῶν, τῶν προσιτῶν μέσων, ἐπιτυγχάνομεν νὰ ἐπικοινωνοῦμεν μετὰ τὸν ἄπειρον τρισάγιον Θεόν.

την ὑπαρξή τους ἀπὸ τὴν συντριβὴ τῆς ἁμαρτίας καὶ τῶν ἡθῶν. Κάνοντάς την σῶα, ἀκέραιη. Κοντολογίς: Ἀγιοποιώντας τὸ ἐπίγειο πέρασμά τους.

Ἀγαπητοί μου,

Οἱ Μαθητὲς μετὰ τὴν Πεντηκοστὴ εὐαγγελίζονται στὰ ἔθνη «τὸν Ἰησοῦν καὶ τὴν Ἀνάστασιν»¹. Τὸ κήρυγμά τους δὲν ὑπῆρξε καὶ δὲν ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι στὴν Ἐκκλησία σεσοφισμένος μῦθος οὔτε καμιὰ φιλοσοφικὴ δοξασία ἢ ιδεολογία, ἀλλὰ συγκεκριμένο ἱστορικὸ γεγονός, ἡ ἀνάσταση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ². Ἡ Ἐκκλησία ὅπως εἶναι φυσικὸ, ἐξαπλώνεται. Πληροῦται μὲ τοὺς πρῶτους ἀνθρώπους. Γι' αὐτὸ οἱ ἀποστολοὶ χειροτονοῦν Ἐπισκόπους, Πρεσβυτέρους καὶ Διακόνους. Ἡ ὁργάνωσή της ὅμως εἶναι καὶ μιὰ πρόκληση στὰ μάτια τῶν εἰδωλολατρῶν. Ἀναγκάζεται τότε νὰ δώσει ζωντανὴ μαρτυρία τῆς πίστεως της στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀπὸ τὴ στιγμή ὅμως πού ἡ Ἐκκλησία, δίνει λόγο «παντὶ τῷ αἰτοῦντι» γιὰ τὴν πίστη της, τὴ ζωὴ της, ἀρχίζει καὶ τὸ μαρτύριό της. Τὸ μαρτύριο στὸν κάθε φύσεως διωγμὸ, στὸ μαρτύριο τῆς συνειδήσεως τῶν μελῶν της, στὸ μαρτύριο τοῦ αἵματος. Ἡ Ἐκκλησία σαφῶς εἶναι μιὰ διαρκὴς καὶ μόνιμος Πεντηκοστή. Τὴν ἀλήθεια αὐτὴ κυρίως ἐπισφραγίζει τὸ πάνθεο τῶν ἁγίων καὶ τῶν μαρτύρων της. Τοῦτο ἀσφαλῶς πρέπει νὰ κατανοηθεῖ μέσα στὴ γενικότερη πραγματικότητα τῆς Ἐκκλησίας, πού εἶναι ὁ διαρκὴς μάρτυρας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸ τεκμήριο τῆς ἀποκάλυψης τῆς νίκης καὶ τῆς δόξας Του. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ ἀνακεφαλαίωση τοῦ ὅλου ἔργου τοῦ Χριστοῦ. Τὸ μαρτύριο κατὰ συνέπεια εἶναι συνυφασμένο μὲ τὸ «εἶναι» της.

Τὸ μαρτύριο ὅμως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ καθορισθεῖ, οὔτε δὲ καὶ νὰ ὁρισθεῖ σὲ διαμέτρους, διότι ἀπλούστατα ἡ ζωὴ τοῦ χριστιανοῦ ὑπερβαίνει τέτοιου εἶδους σχηματισμοὺς. Μποροῦμε ὅμως νὰ ποῦμε πὼς εἶναι ὁ ὥριμος καρπὸς τῆς ζωῆς τῆς χριστιανικῆς κοινότητος καὶ Ἐκκλησίας ἐντὸς τῆς ὁποίας ζεῖ ὁ μάρτυς καὶ πολιτεύεται. Τὸ μαρτύριο εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς βοηθείας καὶ παρουσίας τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν ζωὴν τοῦ μάρτυρος³. Εἶναι ἡ ἄσκησις ἀπὸ μέρους τῶν ἀνθρώπων ὅλων τῶν ψυχροσωματικῶν του δυνάμεων κάτω ἀπὸ τὸν τροχό, τὸ ξίφος ἢ τὴ φωτιά. Εἶναι ὁ θρίαμβος τῆς ἀνθρωπίνης σάρκας, ἡ τελείωσή της, τὸ κλέος της. Ἀποτελεῖ τὴν πεμπτουσία καὶ τὸν ὀρθόδοξο τρόπο

πο ὑπάρξεως ἐκείνων τῶν ψυχῶν, πού ξέροντας νὰ ἀγαποῦν «Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν τὰ φρικτὰ πάθη καὶ τὸν ζωοποιὸν Σταυρὸν καταδεξάμενον...», ξέρουν νὰ θυσιάσουν καὶ τὴ γήινη ὑπόστασή τους, ὥστε τὸ μαρτύριό τους νὰ γίνῃ πείρα τῆς Ἐκκλησίας καὶ «δαμώνων τὸ τραῦμα».

Στὰ ἴδια ὅμως πλαίσια τοποθετεῖται καὶ ἡ ζωὴ ὅλων τῶν ἁγίων μας. Ἡ μὴ ὑπαρξὴ θανάτου διὰ ξίφους, ἢ διὰ λόγχης ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλων μέσων δὲν αἰρεῖ τὴ μαρτυρικὴ τελείωσή τους. Διότι ὅλη τους ἡ ζωὴ εἶναι μιὰ σταυρικὴ πορεία καὶ ἐπομένως μέσα ἀπὸ τὸ μαρτύριο τῆς συνειδήσεως βιώνουν τὸν θάνατο τῶν παθῶν τους καθημερινῶς. Ἡ δὲ ἄσκησή τους δὲν εἶναι μιὰ «παρὰ φύσιν» κακοποίηση τοῦ σώματος, ἀλλὰ ἀντίθετα μ' αὐτὴν ξεπερνᾷ τὶς ἀτέλειες τοῦ θνητοῦ καὶ ντύνεται τὴν ἀφθαρσία. Ἐκεῖνος πού νικᾷ τὴν ἀνθρώπινη φύση του, ἀποκτᾷ τὴν χάριν τῆς «ὑπὲρ φύσιν» ζωῆς. Ἔτσι λοιπόν, ὅπως στοὺς μάρτυρες τῶν πρῶτων ἔτσι σχεδὸν καὶ σ' ὅλους τοὺς ἁγίους καὶ ὁσίους μας διαβάζουμε στὰ συναξάριά τους «... ὁ ὅσιος πατὴρ ἡμῶν ἐν εἰρήνῃ τελειοῦται». Ἡ τελείωσις αὐτὴ εἶναι σαφῶς «μαρτυρία Ἰησοῦ Χριστοῦ». Πὼς ἦταν δυνατό «καὶ οἱ ὅσιοι πατέρες ἡμῶν οἱ Θεοφόροι ἀσκηταὶ οἱ τὸ χρονιώτερον καὶ ἐπιπονότερον μαρτύριον τῆς συνειδήσεως διαθλήσαντες» νὰ μείνουν ἔξω ἀπὸ τὸ μαρτυρολογικὸ πάνθεο τῆς Ἐκκλησίας;

Βαδίζοντας ὅμως ἐμεῖς οἱ χριστιανοὶ πρὸς τὴν δύσιν τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος ζοῦμε καθ' ἡμέραν τὸ τραγικὸ ἀδιέξοδο τῆς κοινωνίας μας. Μιὰ κοινωνία ἡ ὁποία ἐπιμένει ν' ἀποστρέφεται τὸν πόνο, τὴν θλίψη, τὸ μαρτύριο γενικῶς. Μιὰ πολιτεία πού προσπαθεῖ νὰ καταξιώσει τὴν ὑπαρξὴ της ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ, ταυτίζοντας καὶ ἐξαντλώντας τὸν σκοπὸ της στὴν ὑλικότητα καὶ μόνον αὐτοῦ τοῦ κόσμου. Σ' ἓναν κόσμο πού καταγράφει τὴν ἱστορία του χωρὶς τὸ ἱστορικὸ πρόσωπο τοῦ ἐκ Ναζαρεθ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δηλαδή Ἐκεῖνου πού ἔσωσε καὶ πού σώζει μὲ τὸ μαρτύριό Του καὶ τὴν Ἀνάστασή Του ὅλους ἐκείνους πού ἀναζητοῦν ἐναγωνίως νὰ ἐπικοινωνήσουν μαζί Του γιὰ νὰ σωθοῦν.

Σεβασμιώτατε Πάτερ καὶ Λέσποτα,

Εὐχθηεῖτε, διὰ πρεσβειῶν τῶν «ἐν Λέσβῳ διαλαμπάντων ἁγίων», ὁ μαρτυρικὸς τρόπος ζωῆς τῶν ἁγίων μας —οἱ ὁποῖοι ἔχουν ὡς πρότυπο Ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἐγκαινίασε τὴν ὁδὸ τοῦ μαρτυρίου— νὰ ἀποτελέσει τὸ πνευματικὸ κάτοπτρο τῆς συγχρόνου κοινωνίας μας.

4. Μ ε γ. Β α σ ι λ ε ί ο υ, Ὁμιλία εἰς μάρτυρα Ἰουλίτην, PG 31, 241B.

1. Πράξ. 17,18.

2. Ἐπισκόπου Διονυσίου Φαρνανοῦ, Μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης, Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ καὶ ὁ σύγχρονος κόσμος, Κοζάνη, 1978, σελ. 4.

3. Τ ο ὁ α ὗ τ ο ὁ, Μαρτυρία Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐκδοτικὸς οἶκος «Ἀστήρ», Ἀθήναι 1963, σελ. 192.

Η ΑΝΤΙΑΙΡΕΤΙΚΗ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ *

Τοῦ π. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

Δρ. Θεολ., Δρ. Φιλολ., Γραμματέας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

Ἐκεῖ ἐργάζονται μεταξύ τοῦ προσωπικοῦ καὶ δύο νέοι, τῶν ὁποίων ἡ ὑπηρεσία αὐτὴ ὑπολογίζεται σὰν ἀντικατάστατο τῆς στρατιωτικῆς θητείας. Παρόμοια ἐμπειρία εἶχαμε καὶ μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ κυριακοῦ συγκροτήματος HEILKREUZTAL, ποὺ σχηματίζει ἓνα ὁλόκληρο χωριό, με ἀπίθανες δυνατότητες γιὰ τὸ ποιμαντικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας, στὴν ὁποία καὶ πάλι παραχωρήθηκε. Πρόκειται γιὰ μεσαιωνικὸ μοναστήρι ποὺ ἀνακαινίσθηκε μετὰ δημοῖσι ἐξοδα. Κόστισε δεκάδες ἐκατομμύρια Γερμανικῶν Μάρκων.

Στὴ χώρα μας ὑπάρχει ἡ τάση νὰ ἀφαιρεθεῖ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία ἡ ἀρμοδιότητα γιὰ προγράμματα καὶ εὐθύνες ἔξω ἀπὸ τὸν λατρευτικὸ χῶρο. Στὶς χώρες τῆς Δύσεως, ἀντίθετα, τὰ ἐκκλησιαστικὰ προγράμματα ἐνισχύονται. Καὶ ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία εἶναι οἰκονομικὰ κατοχυρωμένη καὶ ἀνεξάρτητη. Πράγμα ποὺ ἐξασφαλίζει καὶ τὴν λοιπὴ ἀνεξαρτησία της. Δὲν μποροῦμε λοιπὸν νὰ ὑποστηρίξουμε πῶς ἡ δική μας θέση, σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν Πολιτεία, εἶναι καλὴτερη!

Σήμερα ἡ κάθε κοσμοθεωριακὴ ομάδα ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐμφανισθεῖ καὶ νὰ παρουσιάσῃ τὸν ἑαυτὸ της, νὰ κάνει προπαγάνδα καὶ «ἱεραποστολὴ» στὰ πλαίσια ὅμως τοῦ σεβασμοῦ τῶν δημοκρατικῶν μας θεσμῶν, χωρὶς νὰ παραβιάζονται τὰ χρηστὰ ἥθη καὶ ἡ δημοσία τάξις καὶ χωρὶς νὰ χρησιμοποιοῦνται μέθοδοι παράνομου καὶ ἀνῆθικου προσηλυτισμοῦ. Αὐτὴ ἡ οὐδετερότητα ποὺ τείνει νὰ κυριαρχήσῃ σήμερα καὶ στὴ δική μας πράξι, δὲν σημαίνει πῶς δὲν ὑπάρχουν κίνδυνοι καὶ προβλήματα. Αὐτὰ εἶναι ἀκριβῶς ποὺ καλεῖται νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἡ ἀπολογητικὴ τῆς Ἐκκλησίας.

Ὅπως ἤδη ἀναφέραμε, καὶ σὲ μιὰ θρησκευτικὰ οὐδέτερη κοινωνία ὑπάρχουν περιορισμοί. Τὰ πάντα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀντιμετωπισθοῦν μετὰ τὴν ἀνοχή καὶ τὸ διάλογο. Μάλιστα ὅταν πρόκειται γιὰ ομάδες ποὺ δὲν ἀποκαλύπτουν τὸ ἀληθινὸ τους πρόσωπο καὶ μιλοῦν διπλῇ γλῶσσᾳ (βλ. ἀναλυτικὰ διδρίλιό μας «Διαθρησκευτικὴ ἐπίδρασις τῶν αἱρέσεων»).

Μιὰ θρησκευτικὰ οὐδέτερη πολιτεία δὲν ἐπεμβαίνει στὸ ἔργο τῆς ἀπολογητικῆς. Ἀφήνει στὴν Ἐκκλησία τὸ δικαίωμα νὰ ὀργανώσῃ τὴν ἑμὴν της καὶ νὰ χρησιμοποιήσῃ ὅλες τὶς δυνατότητες ἀναιρέσεως τῆς πλάνης. Τῆς ἐπιτρέπεται νὰ ἐπιτίθεται ἐναντίον τῶν

ομάδων ποὺ εἶναι ἀσυμβίβαστες μετὰ τὸ μήνυμά της, ποὺ ἀπειλοῦν τὴν προσωπικότητα τοῦ ἀτόμου καὶ τὴν πνευματικὴν τοῦ ὑπόστασι. Κανένας πολιτειακὸς φορέας δὲν διανοεῖται νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν Ἐκκλησία μισαλλόδοξο, ἐπειδὴ ἀναπτύσσει δραστηριότητα ἐναντίον τῶν αἱρέσεων, καὶ κανένας δικαστὴς δὲν θὰ ἔκανε δεκτὴ τὴν κατηγορίαν ἐναντίον κληρικῶν, γιὰ μιὰ τέτοια ποιμαντικὴ ἐργασία, ὅπως δυστυχῶς συμβαίνει στὴ χώρα μας μετὰ τὴν ἐταιρία «Σκοπιὰ», ποὺ θέλοντας νὰ ἐξουδετερώσῃ τὸ δικό της ποιμαντικὸ ἔργο, κατασκευάζει πραγματικὴ βιομηχανία μὴνύσεων (βλ. διδρίλιό μας «Φράγμοι στὴν δραστηριότητα τῆς Σκοπιᾶς» καὶ «Πνευματικὴ τρομοκρατία», ὑπὸ ἐκδ.).

Καὶ οἱ αἱρέσεις ἔχουν καὶ αὐτὲς τὴ δυνατότητα νὰ «ἀμυνθοῦν» ἢ καὶ νὰ ὑποστηρίξουν πῶς μετὰ τὴν ἀπολογητικὴ τῆς Ἐκκλησίας καταβάλλεται προσπάθεια ἀπὸ μέρους τῶν «μεγάλων» νὰ καταστρέφουν τοὺς μικροὺς. Ἡ ἀντιπαράθεσις αὐτὴ εἶναι ἐξασφαλισμένη καὶ ἡ πολιτεία δὲν πολυανακατεύεται. Δὲν τὸ κάνει δυστυχῶς ἀκόμη καὶ γιὰ νὰ προστατεύσῃ τὸν ἀνύποπτο πολίτη ἀπὸ θάνατον ἐπέμβασις στὴν προσωπικότητά του, ἀφοῦ ἡ θρησκευτικὴ τους συνείδησις εἶναι ἀναπόσπαστο μέρος της.

Σ' αὐτὸν τὸν «ἐλεύθερο» χῶρο θρηνόμαστε καὶ ἐμεῖς, καὶ σ' αὐτὸν τοποθετοῦμε τὴν ἀπολογητικὴ τῆς Ἐκκλησίας. Μ' αὐτὴ τὴν προοπτικὴν πρέπει νὰ ἀξιολογήσουμε καὶ τὴν ἀντιπαράθεσις μετὰ τὶς αἱρέσεις· τὴν ἀναγκαιότητά της, τὶς μεθόδους της, τὰ ὅριά της, τοὺς κινδύνους της.

Ἄς δοῦμε ὅμως στὴ συνέχεια πῶς διαμορφώνεται αὐτὸ ποὺ ἀποκαλέσαμε «δεύτερο μέτωπο» τῆς ἀντιαιρετικῆς ποιμαντικῆς, στὰ πλαίσια τοῦ νέου σκηνοῦ τῶν αἱρέσεων καὶ τῆς παραθρησκείας.

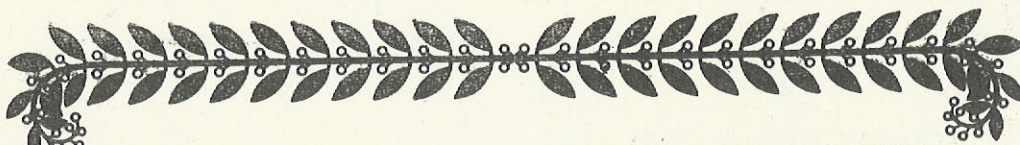
(Συνεχίζεται.)

Ἐκυκλοφόρησε σὲ 6' ἔκδοσις:

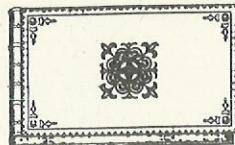
ΠΑΝΑΓΙΑ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑ
τῆς Γεωργίας Π. Κουνάβη,
θεολόγου καθηγητρίας

Ἀπευθυνθῆτε: Ἀποστ. Διακονία, Ἱασιῶ 1,
115 21 Ἀθήνα — Δραγατσάνου 2 — πλατ. Κλαυ-
θμῶνος. Τηλ. 7228.008, 3228.637.

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 318 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 15 τεύχους.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Π. Β. Πάσχου

ΕΡΩΔΙΟΣ ΦΙΛΑΜΑΡΤΗΜΩΝ

Ἡ νεοελληνική θρησκευτική ποίηση εἶναι μιὰ πολύχυμη πραγματικότητα, πού ἀπό τὸ Σολωμό ἴσαμε τίς μέρες μας, ὅχι μόνο καταξιώνεται διαρκῶς, ἀλλὰ καὶ διαποτίζει ὁλόκληρη τὴν πνευματικὴ ζωὴ τοῦ τόπου.

Δόκιμοι πνευματικοὶ ταγοί, πεζογράφοι καὶ ποιητές μὲ τὸ καλέμι στὸ χέρι ψάλλουν, ἀγωνιοῦν, ζωγραφίζουν μὲ τὴν ποιητικὴ ὄρασή τους, ἱεουργοῦν, συνομιλοῦν μὲ τὸ Θεὸ ὧρες καὶ ὧρες, τουρτουρίζουν στὸ κρῦο τῆς μοναξιάς, ἀναγαλλιάζουν τίς καλοκαιρινὲς νύχτες, ἀνοίγουν τίς φτεροῦγες τους πρὸς τὸν κόσμο, προφητεύουν... κι ἀκατάπαυστα τραγουδοῦν τὴν ἀγάπη, τὴ δίψα, τὸν πόνο, τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, τὴν πίστη καὶ τὴν ἐλπίδα.

Ἐνας ἀπ' αὐτοὺς, τοὺς ἀξεδίψαστους «φιλαμαρτήμονες» ποιητές, πού μιὰ ζωὴ, ὅπου καὶ νὰ θρεθεῖ, σ' ὅποιο θυθὸ κι ἂν πέσει ἢ σ' ὅποια κορυφὴ κι ἂν ἀνεβεῖ πάντα θρίσκει γραφίδα καὶ χαρτί γιὰ νὰ χαράζει ματωμένα λόγια κι οἰκτιρμούς, εἶναι κι ὁ Παντελὴς Πάσχος.

Εἶναι πολλὲς οἱ μορφές τοῦ λόγου μὲ τίς ὁποῖες ὁ Παντελὴς Πάσχος προσπαθεῖ νὰ ἐκφράσει, σὲ κάθε δεδομένη στιγμή, τὸν πεζογράφο, τὸ θεολόγο, τὸν ἐπιστήμονα, τὸ δοκιμιογράφο, ἀκόμα καὶ τὸν καλλιγράφο, πού κρύβει μέσα του!

Ὅμως, ὅταν ἔρχεται ἡ ὥρα τῆς ποίησης, πραγματικὰ ἀνοίγουν οἱ κρουνοὶ μιᾶς θαυτέρης λυρικῆς ὑπόστασης τοῦ λόγου καὶ τοῦ αἰσθηματος κι ὁ ποιητὴς γίνεται μετάρσιος. Βρίσκεται στὸ θαῶν τῆς ρίμας καὶ τοῦ στοχασμοῦ καὶ παρασέρνει τὸν καθένα σὲ παραδείσεις φωνές, τιθίσματα καὶ ψαλμωδίες.

Τὸ σπουδαιότερο, ὥστόσο, στὴν ποίηση τοῦ Πάσχου, δὲν εἶναι ἡ σίγουρη γραφὴ, ἡ σταθερότητα τοῦ αἰσθηματος, ὁ λυρισμός, ἡ

πνοὴ κι ὁ ἀποκαλυπτικὸς λόγος! Μὰ τὸ ὅτι, χρόνια τώρα, τὸ κάθε τι πού γράφει εἶναι ἀλλιώτικο ἀπὸ τὰ προηγούμενα! Ζεῖ, δηλαδή, καὶ ἐκφράζει μιὰ ἀδιάκοπη, ποιητικὴ ἐκπλήξη, πού κατορθώνει μάλιστα νὰ τὴ μεταγγίξει, μὲ τοὺς εὐλογημένους στίχους, καὶ στοὺς ἄλλους καὶ νὰ τοὺς συγκινεῖ θαυτάτα! «Καταργώντας σύνορα καὶ ἀνεβάζοντας / πολυφθογγα νοήματα, πάνω ἀπ' τὴν ἐκθασή / τῶν πειρασμῶν, μιὰ νικηφόρα μουσικὴ ἀναδεύει / καὶ πάει νὰ φύγει ἀπ' τὰ χεῖλη μου...».

Ὁ Παντελὴς Πάσχος μὲ τὴν ποίησή του ἔχει κάθε φορὰ καινούργια πράγματα νὰ πεῖ. Καὶ νὰ μάς πείσει, πῶς ὁ λυρισμός του, τὰ αἰσθηματά του, ὁ ὁμολογιακός, πνευματικὸς τοῦ λόγος δὲν ἐμποδίζουν τὴν ποιητικὴ τέχνη καὶ τὸ Παπαδιαμάντιο χρῶμα νὰ ἐκφραστοῦν ἀτόφια, γνήσια, καλλιτεχνικά. Καὶ μὲ μοναδικὸ τρόπο τὸ δῶμα καὶ ἡ πίστη νὰ γίνουν κτῆμα, ἀνησυχία καὶ προσευχὴ τοῦ καθενὸς πού τὸν διαβάσει. Καὶ μαζί του, θέλοντας καὶ μὴ νὰ παρασύρεται στὶς μεταμορφώσεις τῆς ψυχῆς!

«Καλὰ στὶς ράχες καὶ στοὺς κάμπους, ὅπου φυσαεὶ ἀγέρας· ἀλλὰ, Κύριε, καὶ μέσα στὸ σπίτι Σου νὰ κινδυνεύει νὰ σῆσει ἐκεῖνη Σου ἡ μικρὴ φλογίτσα, καθὼς τρεμίζει κι ὅλο λιγοστεύει ἡ δύναμή της ἀπ' τὸ λάδι πού τελειώνει; Κ' ἐγὼ πού πίστευα, πού ἐκεῖ θαθιὰ δὲ φτάνει θάρβαρο χέρι, στόμ' ἀνόσιο νὰ φυσήξει τὸ καντηλάκι μου, π' ὅσο κι ἂν τρεμοσβήνει, τὸ ἔχεις ἀφήσει διακριτικά σ' ἐμὲ νὰ τὸ φροντίζω».

Παπα - Λάμπρου Σταθόπουλου
Πρωτοπρεσβυτέρου

ΑΝΤΙΛΑΛΟΙ ΜΙΣΟΥ ΑΙΩΝΑ
ΕΦΗΜΕΡΙΑΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
1934 - 1984

Εἶναι μεγάλο πνευματικὸ γεγονός ἡ ὥρα, πού γιὰ λόγους

βιολογικοὺς (συνταξιοδοτικοὺς) ἀναγκάζεται ὁ ὀρθόδοξος ποιμένας ν' ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τοὺς τόπους λατρείας καὶ τὴν ἐνορία του.

Εἶναι ὅμως γνωστὸ, πῶς ἂν τὸ σῶμα δέχεται αὐτὴ, τὴ νέα, κατάστασή μὲ κάποια ἀνακούφιση, τὸ πνεῦμα δὲν μπορεῖ νὰ συνταξιοδοτηθεῖ. Ἀλλὰ πολλὲς φορὲς γίνεται, παρὰ τὴν προχωρημένη ἡλικία, πιὸ ἐνεργητικὸ. Περισσότερο ἀνήσυχο καὶ ἀποδοτικὸ.

Κι ὁ παπα - Λάμπρος Σταθόπουλος θρίσκει σ' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν περίοδο ἀπὸ τὴν ἐποχὴ πού σταμάτησε ὡς καθηγητής, ὡς καθηγητὴς καὶ ὡς ἱεραμένος - λειτουργὸς νὰ διακονεῖ τὸ ναὸ καὶ τὴν ἐνορία του.

Ὅμως δὲν ἄφησε οὔτε στιγμή τὸ πνεῦμα του καὶ τὴν ἱκανότητά του νὰ γράφει, νὰ ἀργήσει!

Ὑστερα ἀπὸ μισὸ αἰῶνα ἱερωσίνης (1934 - 1984) γράφει τίς ἀναμνήσεις του. Συνθέτει τὴν ἱστορία τοῦ χωριοῦ του (Καμενίτσα Γορτυνίας). Διαλογίζεται καὶ ἀποτυπώνει τίς σκέψεις του πάνω, στὰ εὐαγγελικὰ κείμενα, σὲ χαρτί. Κι ἀκόμα, μὲ ἕμετρο τρόπο, περιγράφει ὅλη τὴν πνευματικὴ πορεία πού πρέπει νὰ κάνει ὁ χριστιανὸς στὴ ζωὴ.

Ζωντάνια, ἀνησυχία, ἐργήγορη, ἀποστολικὸ χρέος, ἀγωνία γιὰ τὸ ποίμνιο τῆς Ἐκκλησίας εἶναι τὰ χαρακτηριστικά καὶ τοῦ νέου βιβλίου πού σύνθεσε μ' ἀγάπη καὶ πόνο ὁ παπα - Λάμπρος Σταθόπουλος.

Κι εἶναι νὰ θαυμάζει κανεὶς, ὅτι ὕστερα ἀπὸ πενήντα χρόνια ἐφημεριακῆς διακονίας στὸ χωριὸ καὶ στὴν πόλη, μὲ χαρὲς καὶ στενοχώριες, ὁ παπα - Λάμπρος ἐξακολουθεῖ νὰ γράφει καὶ νὰ παρακινεῖ τοὺς πιστοὺς κι ἄς εἶναι 84 ἐτῶν. Γεννήθηκε τὸ 1906.

Φς

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

Ἄνω σχῶμεν.

ΛΑΟΙ ποὺ θέλουν νὰ ζήσουν καὶ νὰ μεγαλοργήσουν, δὲν λησμονοῦν. Δὲν λησμονοῦν τὸ Θεὸ καὶ τοὺς προγόνους τους.

Αὐτὸ διατρανώθηκε σὲ κάθε γωνιὰ τῆς ἐλληνικῆς γῆς μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς μεγάλης ἐπετείου, 50 χρόνια μετὰ. Ἀνάταση ψυχῶν καὶ ἐθνικὴ μυσταγωγία.

Μὲ δοξολογίες τιμήθηκε ἡ Ἀγία Σκέπη ἡ ἄμαχος Παρθένος, ἡ Ὑπέρμαχος Στρατηγός. Καὶ τὸ 40—ὅπως πάντα, μέσα στὴ διαδρομὴ τῆς Ἱστορίας—οἱ Ἕλληνες ἔπесαν γιὰ νὰ σταθεῖ ἡ Ἑλλάδα ὄρθια. Μὴ ὄντας, οἱ Νεοῦ Ἕλληνες, ἀχθοφόροι προγονικοῦ μεγαλείου» ὀφείλουμε νὰ δίνουμε τὴν ἀγαφορά μας κάθε στιγμὴ, ἀπέναντι στὴν Ἱστορία καὶ τοὺς προγόνους μας ποὺ μᾶς παρακολουθοῦν, βαθμολογώντας τὴν κἀθε μας κίνηση.

70 χρόνια παρουσίας.

ΑΥΤΟ ΤΟ ΜΗΝΑ συμπληρώνονται ἑβδομήντα χρόνια ἀπὸ τὴν κοίμηση τοῦ Ἀγίου Νεκταρίου. 9 Νοεμβρίου 1920, 9 Νοεμβρίου 1990. Δεσπόζει ἡ φυσιογνωμία του στὶς καρδιές ὅλων. Ἑβδομήντα χρόνια παρουσίας του στὰ τέσσερα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντα. Παρουσία ἀγάπης, ἐλέους καὶ οἰκτιρμῶν.

Ἀξίζει νὰ θυμηθοῦμε λίγα στοιχεῖα ἀπὸ τὴ βιογραφία τοῦ Ἀγίου.

Γεννήθηκε στὴ Σηλυβρία τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης τὴν 1.10.1846. Οἱ γονεῖς του ὀνομάζονται Δῆμος καὶ Βασιλικὴ Κεφαλᾶ. Τὸ ὄνομα ποὺ τοῦ δόθηκε στὴ Βάπτισι, 15.1.1847, ἦταν Ἀνασιτάσιος. Σὲ ἡλικία δεκατεσσάρων ἐτῶν μετακινήθηκε στὴν Κωνσταντινούπολη. Ἐργάζεται καὶ μελετᾷ. Τὸ 1866 διορίστηκε δάσκαλος στὸ χωριὸ Λιθὶ τῆς Χίου. Στὶς 7.9.1876 ἐκάρη μοναχὸς στὴν Νέα Μονὴ μὲ τὸ ὄνομα Δάζαρος. Διάκονος χειροτονήθηκε στὶς 15.1.1877 παίρνοντας τὸ ὄνομα Νεκτάριος. Μὲ τὴ σύσταση τοῦ Ἰωάννου Χωρέμη μεταβαίνει στὴν Ἀλεξάνδρεια στὸν Πατριάρχη Σωφρόνιο τὸν Δ'. Στὶς 13.11.1885 παίρνει τὸ πτυχίον τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν. Ὁ Πατριάρχης Σωφρόνιος τὸν χειροτονεῖ πρεσβύτερο 23.3.1886. Μητροπολίτης Πενταπόλεως χειροτονήθηκε στὶς 15.1.1889. Τὸ πολυδιάστατο ἔργο του προκάλεσε τὸ φθόνο. Ἐξαιτίας του ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὴν Αἴ-

γυπιο τὸ 1890. Στὴ συνέχεια ὑπηρέτησε ὡς Ἱεροκήρυξ τῶν Μητροπόλεων Ἐδβοίας, Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος. 8.3.1894 ἀναλαμβάνει τὴ διεύθυνση τῆς Ριζαρίου Σχολῆς, ἀπ' ὅπου παραιτεῖται τὸ 1908 γιὰ λόγους ὑγείας. Ἐν τῷ μεταξὺ ἀπὸ τὸ 1904 ἔχει ἰδρύσει τὸ Μοναστήρι τῆς Ἀγίας Τριάδος στὴν Αἴγινα. Ἀσκεῖ τὰ καθήκοντα τοῦ ἐφημερίου καὶ πνευματικοῦ τῆς Μονῆς. Ἀπεβίωσε στὸ Ἀρεταεῖο ὕστερα ἀπὸ δίμηνη νοσηλεία, στὶς 8 Νοεμβρίου 1920. Μεταφέρθηκε καὶ ἐνταφιάσθηκε στὴν Αἴγινα.

Τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1921 ἀνοίξαν τὸν τάφο μὲ σκοπὸ τὴν οἰκοδόμησι μαρμαρίνου μνημεῖου. Βρῆκαν τὸ σκήνωμα ἀνέπαφο καὶ νὰ εὐωδιάζει. Ὑστερα ἀπὸ τρεῖς χρόνια βρῆκαν καὶ πάλι τὸ Σκήνωμα ἀνέπαφο καὶ εὐωδιάζον. Τὸ 1927 μὲ προτροπὴ τοῦ Ἀθηνῶν Χρυσοστόμου τοῦ Α' ἔγινε τρίτη ἀνακομιδὴ. Καὶ πάλι τὸ ἱερὸ λείψανον ἦταν ἀκέραιο καὶ εὐωδιάζε. Στὶς 5.11.1961 πραγματοποιήθηκαν στὴν Αἴγινα λαμπρὲς ἐκδηλώσεις γιὰ τὴν ἀνακήρυξίν του ὡς Ἀγίου (260/20.4.1961). Τὸ συγγραφικὸ ἔργο ποὺ ἄφησε εἶναι πολὺτομο καὶ πολῦτιμο.

Αὐτοκτονοῦμε!

ΣΥΜΦΩΝΑ μὲ τὰ ἀποτελέσματα τῆς τελευταίας ἀπογραφῆς, ὁ πληθυσμὸς τῆς Τουρκίας εἶναι σήμε-ρα 57.163.058 ἄτομα. Παρουσίασε δηλαδὴ αὐξηση 24,10% ἀπὸ τὴν προηγούμενη ἀπογραφή τοῦ 1985. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶναι 7.400.000 κάτοικοι καὶ τῆς Ἀγκύρας 3.200.000.

Μόδα τῆς ἐποχῆς εἶναι ἡ πυρηνικὴ οἰκογένεια· οἱ δύο γονεῖς καὶ ἓνα, τὸ πολὺ δύο, παιδιὰ. Θὰ καταλάβετε ἀσφαλῶς ὅτι περᾶσαμε τὸ Αἰγαῖο καὶ ἀναφερόμαστε στὴν ἐλληνικὴ σκληρὴ πραγματικότητα. Ἀπὸ πολλὰ καὶ ποικίλες πλευρὰς λέγονται καὶ γράφονται ἀπαισιόδοξες—ρεαλιστικὲς ἀσφαλῶς προβλέψεις—γιὰ τὸ αὐριο τῆς φυλῆς. Τὸ αὐριο ποὺ θυσιάζεται στὸ βωμὸ τῶν οἰκονομικῶν αἰτιάσεων (λὲς καὶ οἱ γονεῖς καὶ οἱ παπποῦδες μας ποὺ εἶχαν 4, 5, 6, 7, 8, 10 παιδιὰ, εἶχαν συγχρόνως καὶ πακτωλὸ χρημάτων), τῆς καλλιέργειας παρουσίας, καὶ πολλῶν ἄλλων καταστάσεων...

Αὐτοκτονοῦμε σὰν λαός. Πρέπει ν' ἀφντιστοῦμε τάχιιστα. Οἱ καιροὶ οὐ μενετιοῦν...